

μάτι

μάτι, το, ουσ. [μσν. μάτιν <ὀμμάτιον, υποκορ. του ουσ. ὄμμα], το μάτι. **1.** το μάτιασμα, η βασκανία: «πάντα φοράει γαλάζια χάντρα, γιατί φοβάται το μάτι». **2.** στρογγυλή επιφάνεια της ηλεκτρικής κουζίνας, όπου διοχετεύεται ηλεκτρισμός και πάνω στην οποία τοποθετείται το σκεύος για το μαγείρεμα: «στο ένα μάτι έβραζε η μητέρα μου τα μακαρόνια και στ' άλλο είχε την κατσαρόλα με τον κιμά || ξέχασε το μάτι της ηλεκτρικής κουζίνας ανοιχτό και παραλίγο να παίρναμε φωτιά». **3.** ο κόμπος πάνω στην επιφάνεια του βλαστού ή του κορμού, πάνω στο οποίο γίνεται το μπόλιασμα: «τα δέντρα πέταξαν μάτια». **4.** (στη γλώσσα της αργκό) το μπανιστήρι: «τρελαίνεται για μάτι». Συνών. γρίλια. **5.** συνήθως στον πλ. **τα μάτια**, η όραση: «μόνο άμα χάσεις τα μάτια σου, μπορείς να καταλάβεις έναν τυφλό». Υποκορ. **ματάκι, το** (βλ. λ.). (Ακολουθούν 390 φρ.)·

- *αβγά μάτια*, βλ. λ. [αβγό](#)·

- *αγκαλιάζω με τα μάτια μου (κάποιον ή κάτι)*, βλ. συνηθέστ. *αγκαλιάζω με το βλέμμα μου (κάποιον ή κάτι)*, λ. βλέμμα·

- *ακολουθώ με τα μάτια μου (κάποιον ή κάτι)*, βλ. συνηθέστ. *ακολουθώ με το βλέμμα μου (κάποιον ή κάτι)*, λ. βλέμμα·

- *άλλα τα μάτια του λαγού κι άλλα της κουκουβάγιας ή άλλα μάτια έχει ο λαγός κι άλλα η κουκουβάγια*, λέγεται ειρωνικά, όταν συγκρίνονται δυο εντελώς ανόμοια πράγματα ή όταν θέλουμε να υπογραμμίσουμε μια μεγάλη αντίθεση ή διαφορά ανάμεσα σε δυο πράγματα ή καταστάσεις. (Λαϊκό τραγούδι: *αλλού έκανες τα κόλπα σου εδώ θα κάτσεις άγια, γιατί άλλα μάτια έχει ο λαγός κι άλλα η κουκουβάγια*)·

- *αλληθώρισε το μάτι μου απ' την πείνα*, βλ. λ. [πείνα](#)·

- *αλλού τα μάτια κι αλλού τ' αφτιά ή αλλού τ' αφτιά κι αλλού τα μάτια*, λέγεται στην περίπτωση που δέχεται κάποιος πολύ ισχυρό χτύπημα στο πρόσωπο από κάποιον: «του 'δωσε τέτοιο χαστούκι, που τι να σου πω! Αλλού τα μάτια κι αλλού τ' αφτιά»· βλ. και φρ. *αλλού ο παπάς κι αλλού τα ράσα του*, λ. παπάς·

- *Αμερικανός και μ' ένα μάτι*, βλ. λ. [Αμερικανός](#)·

- *ανέβηκε στα μάτια μου*, νιώθω περισσότερη εκτίμηση για το άτομο που γίνεται λόγος, ιδίως ύστερα από κάποια σωστή πράξη ή ενέργειά του της οποίας είμαι αποδέκτης: «μ' αυτόν τον καλό λόγο που είπε για μένα, ανέβηκε στα μάτια μου || μ' αυτή τη χειρονομία που έκανε για πάρτη μου, ανέβηκε στα μάτια μου»·

- *ανοίγουν τα μάτια μου*, μορφώνομαι, δια φωτίζομαι: «ότι μου πέφτει στο χέρι, το διαβάζω για ν' ανοίξουν τα μάτια μου || απ' τη μέρα που άρχισα να κάνω ταξίδια, άνοιξαν τα μάτια μου»·

- *ανοίγω τα μάτια μου*, **α.** γεννιέμαι: «άνοιξα τα μάτια μου μια μέρα του Αυγούστου». **β.** ανοίγω τα βλέφαρά μου, ξυπνώ: «μόλις άνοιξα τα μάτια μου, είδα από πάνω μου το στοργικό βλέμμα της μητέρας μου»· βλ. και φρ. *έχω τα μάτια μου ανοιχτά*·

- *άνοιξε για πρώτη φορά τα μάτια του*, βλ. φρ. *πρωτόνοιξε τα μάτια του*·

- *άνοιξε τα μάτια σου!* **α.** (συμβουλευτικά) πρόσεχε καλά ή καλύτερα, πρόσεξε: «εκεί που θα πας, άνοιξε τα μάτια σου μην κάνεις καμιά ανοησία!». (Λαϊκό τραγούδι: *γελάστηκα, γελάστηκα δεν ήξερα τι κρύβεις στη μαύρη σου ψυχή. Έπρεπε τα μάτια μου ν' ανοίξω απ' την αρχή, προτού να πληγωθώ*). **β.** (συμβουλευτικά) να είσαι προσεκτικός: «στη δουλειά που θα πας άνοιξε τα μάτια σου για να τη μάθεις!». Πολλές φορές, μετά το ρ. της φρ. ακολουθεί το *καλά*·

- *απ' τα μάτια του φαίνεται*, γίνεται κάτι αμέσως αντιληπτό, γίνεται ολοφάνερο κάτι από την έκφραση των ματιών του: «απ' τα μάτια του φαίνεται πως νιώθει άσχημα ο άνθρωπος σ' αυτό το χώρο, δεν το καταλαβαίνεις; || απ' τα μάτια του φαίνεται πως είναι ερωτευμένος μαζί της»·

- από τα μάτια πιάνεται, στα χείλη κατεβαίνει κι από τα χείλη στην καρδιά ριζώνει και δε βγαίνει, βλ. λ. [καρδιά](#).
- από τα μάτια φαίνεται πως αγαπά την πούτσα, λέγεται για πούστη, που δεν έχει ακόμα εκδηλωθεί επίσημα, αλλά το πάθος του γίνεται αντιληπτό από την έκφραση των ματιών του: «πες του να μη μας κάνει τον άντρα, γιατί από τα μάτια φαίνεται πως αγαπά την πούτσα». Από την εικόνα του πούστη, που ρίχνει κλεφτές ματιές στα γεννητικά όργανα του άντρα για να μαντέψει το μέγεθός τους, ανάλογα με το πόσο φουσκώνει το παντελόνι στο επίμαχο σημείο.
- από τα μάτια πιάνεται στα χείλη κατεβαίνει κι από τα χείλη στην καρδιά ριζώνει και δε βγαίνει, βλ. λ. [καρδιά](#).
- ας βγάλουν τα μάτια τους, βλ. φρ. δεν πά(νε) να βγάλουν τα μάτια τους(!).
- άστραψε το μάτι του, **α.** είδε κάτι που τον εντυπωσίασε πάρα πολύ: «μόλις με είδε να περνά έξω απ' το μπαράκι με το καινούριο μου αυτοκίνητο, άστραψε το μάτι του || ήταν τόσο όμορφη γυναίκα, που, μόλις την είδε άστραψε το μάτι του». **β.** νευρίασε πάρα πολύ, έφτασε στα όρια της παράκρουσης: «όταν είδε τους αλήτες να χτυπούν γέρο άνθρωπο, άστραψε το μάτι του και χωρίς να σκεφτεί όρμησε απάνω τους». **γ.** ξαφνικά, βρήκε τη λύση του προβλήματος που τον απασχολούσε: «βρισκόταν σε αδιέξοδο και δεν ήξερε τι να κάνει, ώπου κάποια στιγμή άστραψε το μάτι του κι ένα ανεπαίσθητο χαμόγελο διαγράφηκε στα χείλη του».
- βάζω μάτι, βλ. συνηθέστ. κάνω μάτι.
- βάζω στο μάτι, επιθυμώ να αποκτήσω κάτι: «έβαλε στο μάτι την κόρη του μπακάλη τους || ό,τι βάζει στο μάτι αργά ή γρήγορα πάει και τ' αγοράζει». (Λαϊκό τραγούδι: *ήρθ' ο χάρος και δε θα του ξεφύγεις, κόρη μου γλυκιά, γιατί σ' έβαλε στο μάτι τούτη τη βραδιά*). βλ. και φρ. έχω στο μάτι.
- βασίλεψαν τα μάτια του, έκλεισαν από μεγάλη εξάντληση και νύστα: «μόλις γύρισε το βράδυ απ' τη δουλειά και κάθισε για λίγο στον καναπέ, βασίλεψαν τα μάτια του». (Λαϊκό τραγούδι: **βασίλεψαν τα μάτια μου απ' τα γλυκά σου χάδια και τ' όνειρο στα σύννεφα με πέταξε ψηλά**).
- βάσκανο μάτι, που προξενεί κακό όποιον βλέπει, που βασκαίνει, που ματιάζει: «φαίνεται μ' είδε βάσκανο μάτι και δεν μπορώ να στεριώσω σε μια δουλειά!».
- βγάζει μάτι, **α.** είναι τόσο ολοφάνερο, τόσο αυταπόδεικτο, που δε χρειάζεται καμιά επιπλέον επεξήγηση: «μα δεν καταλαβαίνεις ότι θέλει να σε καταστρέψει; Εδώ βγάζει μάτι η πρόθεσή του». **β.** (για πράγματα) είναι τόσο εντυπωσιακό λόγω κατασκευής ή μεγέθους, που είναι αδύνατο να περάσει απαρατήρητο: «φορούσε μια παρδαλή γραβάτα, που έβγαζε μάτι || είχε κάτι βυζάρες, που έβγαζαν μάτι». **γ.** είναι εξόφθαλμο: «αυτό το νερώ με ωμέγα, βγάζει μάτι».
- βγάζει της Παναγίας τα μάτια, βλ. λ. [Παναγία](#).
- βγάζω μονάχος μου τα μάτια μου, βλ. φρ. βγάζω τα μάτια μου με τα ίδια μου τα χέρια.
- βγάζω τα μάτια μου, **α.** επιδίδομαι στη σεξουαλική πράξη με τον ερωτικό μου σύντροφο: «είναι δυο ώρες κλεισμένοι στο δωμάτιο και βγάζουν τα μάτια τους». **β.** κουράζω υπερβολικά τα μάτια μου σε κάποια εργασία, όπου απαιτούνται λεπτοί και επιδέξιοι χειρισμοί: «όλοι οι ρολογάδες βγάζουν τα μάτια τους με τη δουλειά που κάνουν». **γ.** κουράζω υπερβολικά τα μάτια μου, ιδίως όταν προσπαθώ να διαβάσω μικρά ή κακογραμμένα γράμματα ή όταν διαβάζω χωρίς ικανοποιητικό φωτισμό: «στα χρόνια μας βγάσαμε τα μάτια μας, όταν διαβάζαμε κάτω απ' τ' αδύναμο φως της γκαζόλαμπας».
- βγάζω τα μάτια μου με τα ίδια μου τα χέρια, με τις άστοχες ενέργειες ή πράξεις μου, γίνομαι ο κύριος αίτιος της καταστροφής μου: «αν υπογράψω αυτό το συμβόλαιο, είναι σαν να βγάζω τα μάτια μου με τα ίδια μου τα χέρια».
- βγάλε τα μάτια σου, ειρωνική απάντηση ή απάντηση αδιαφορίας σε κάποιον, που μας ρωτάει απεγνωσμένα τώρα τι θα κάνω; ή τώρα τι να κάνω(;).

- βλέπω μ' άλλο μάτι (κάποιον ή κάτι), αντιμετωπίζω κάποιον ή κάτι με νέα θεώρηση καλύτερη ή χειρότερη από ό,τι προηγουμένως: «ήμουν κουμπωμένος απέναντί του, αλλά αφού με υποστήριξε, τώρα βλέπω μ' άλλο μάτι αυτόν τον άνθρωπο»·
- βλέπω με κακό μάτι (κάποιον ή κάτι), αντιμετωπίζω αρνητικά κάποιον ή κάτι: «βλέπω με κακό μάτι αυτόν τον άνθρωπο, γιατί δε μ' αρέσει η μούρη του || βλέπω με κακό μάτι αυτόν το συνεταιρισμό που θέλεις να κάνεις μ' αυτόν τον άνθρωπο»·
- βλέπω με καλό μάτι (κάποιον ή κάτι), αντιμετωπίζω θετικά κάποιον ή κάτι: «βλέπω με καλό μάτι τον δεσμό που έχει η κόρη μου || αν με ρωτήσεις, θα σου πω πως βλέπω με καλό μάτι όλη αυτή τη διαφημιστική καμπάνια που κάνεις για την επιχείρησή σου»·
- βλέπω με την άκρη του ματιού μου, βλέπω κάποιον ή κάτι προσπαθώντας να μη γίνω αντιληπτός: «όση ώρα μιλούσε με τον άλλον, έκανα τον αδιάφορο και τον έβλεπα με την άκρη του ματιού μου»·
- βρίσκομαι στο μάτι του κυκλώνα, βρίσκομαι στο κέντρο επικίνδυνης κατάστασης, βρίσκομαι σε δεινή θέση βαλλόμενος ή κατηγορούμενος από όλες τις πλευρές: «στην προσπάθειά του να κουκουλώσει την παρανομία του συναδέλφου του, βρέθηκε στο μάτι του κυκλώνα κι άρχισε να δέχεται επιθέσεις από τους πάντες». Η ερμηνεία αυτή που επικράτησε είναι εσφαλμένη ίσως από το ότι, κατά τη γνώμη μου, αυτό που κυριαρχεί στη σκέψη μας είναι η καταστροφική δύναμη του κυκλώνα, πράγμα που συνηγορεί στην επικράτηση της εσφαλμένης ερμηνείας. Η ορθή ερμηνεία είναι διανύω περίοδο γαλήνης, ηρεμίας, αφού στο μάτι (= στο κέντρο) του κυκλώνα, επικρατεί γαλήνη, ηρεμία·
- για να του βγει το μάτι, για να νιώσει μεγάλη στενοχώρια, που δεν εξελίχθηκαν τα πράγματα σε βάρος μου σύμφωνα με την επιθυμία του ατόμου για το οποίο γίνεται λόγος: «παρακαλούσε να μην μπω στο πανεπιστήμιο, αλλά εγώ μπήκα για να του βγει το μάτι». (Λαϊκό τραγούδι: *κι όσοι μας θέλουν το κακό για πείσμα, για γινάτι, δε θα χωρίσουμε ποτέ για να τους βγει το μάτι*). Πολλές φορές, της φρ. προτάσσεται το *έτσι*·
- για τα δικά σου μάτια, βλ. φρ. για τα δυο σου μάτια. (Λαϊκό τραγούδι: *στα σίδερα με βάλανε για τα δικά σου μάτια, το βλάμη που γουστάριζες, τον έκαμα κόμματια*)·
- για τα δυο σου μάτια, για τη χάρη σου, για την αφεντιά σου: «και βέβαια ήρθα για δουλειά, τι νόμισες, για τα δυο σου μάτια ήρθα;». (Λαϊκό τραγούδι: *θα σπάσω κούπες για τα λόγια που 'πες· θα σπάσω πιάτα για τα δυο σου μάτια*). Πολλές φορές, λέγεται και με ειρωνική διάθεση·
- για τα μάτια ή για τα μαύρα μάτια ή για τα μαύρα τα μάτια, βλ. φρ. για τα μάτια του κόσμου·
- για τα μάτια του κόσμου, **α.** απλώς για να τηρηθούν τα προσχήματα: «τουλάχιστον, για τα μάτια του κόσμου, έπρεπε να τον χαιρετήσεις κι εσύ». **β.** για επίδειξη: «αγόρασε κι αυτός ένα αυτοκίνητο για τα μάτια του κόσμου». (Λαϊκό τραγούδι: *για τα μάτια του κόσμου, πώς μπορείς και παντρεύεσαι φως μου*)·
- για τα μαύρα σου τα μάτια, βλ. φρ. για τα δυο σου μάτια·
- για τα ωραία σου τα μάτια, βλ. φρ. για τα δυο σου μάτια·
- για το κακό το μάτι, για την αποτροπή της βασκανίας, κατά της βασκανίας: «φοράει πάντα μια χάντρα θαλασσιά, για το κακό το μάτι»·
- γλυκά μου μάτια! προσφώνηση τρυφερότητας που επιτείνει το μάτια μου! (βλ. φρ.).(Τραγούδι: *γλυκά μου μάτια αγαπημένα ίσως μια μέρα σας ξαναδώ*)·
- γυαλίζει το μάτι του, **α.** είναι πολύ εκνευρισμένος, βρίσκεται στα πρόθυρα της παράκρουσης: «σε συμβουλεύω να μην του πεις κουβέντα, γιατί γυαλίζει το μάτι του». Από την εικόνα του τρελού που, όταν βρίσκεται σε κρίση, τα μάτια του γυαλίζουν. **β.** βρίσκεται σε περίοδο μεγάλης στέρησης, μεγάλης φτώχειας: «απ' τη μέρα που χρεοκόπησε, γυαλίζει το μάτι του». **γ.** έχει υψηλό πυρετό: «για βάλε θερμόμετρο στο παιδί να δούμε τι πυρετό

έχει, γιατί γυαλίζει το μάτι του»·

- γυαλίζει το μάτι μου απ' τη πείνα ή το μάτι μου γυαλίζει απ' την πείνα, βλ. φρ. αλληθώρισα απ' την πείνα, λ. πείνα·

- γυάλινο μάτι, ψεύτικο μάτι που είναι καμωμένο από γυαλί, από πορσελάνη: «έχασε σ' ένα δυστύχημα το δεξί του μάτι κι από τότε έχει γυάλινο μάτι»·

- δε βλέπω με κακό μάτι (κάποιον ή κάτι), δεν έχω επιφυλάξεις για κάποιο άτομο ή για κάποια κατάσταση που διαμορφώνεται: «επειδή δεν έβλεπε με κακό μάτι το δεσμό της κόρης του, έκανε τα στραβά μάτια»·

- δε βλέπω με καλό μάτι (κάποιον ή κάτι), έχω σοβαρές επιφυλάξεις για κάποιο άτομο ή για κάποια κατάσταση που διαμορφώνεται, τόσο μάλιστα, ώστε να διάκειμαι εχθρικά: «αν θέλεις τη γνώμη μου, δε βλέπω με καλό μάτι αυτόν τον άνθρωπο, γι' αυτό πρόσεχε || δεν έβλεπε με καλό μάτι το δεσμό της κόρης του, γι' αυτό έπιασε το λεγάμενο και του ζήτησε να χωρίσουν»·

- δε θέλω να τον δω στα μάτια μου, τον αποστρέφομαι, τον αντιπαθώ πάρα πολύ: «είναι τόσο αχάριστος άνθρωπος, που δε θέλω να τον δω στα μάτια μου»·

- δε με γελούν τα μάτια μου, είμαι βέβαιος, είμαι σίγουρος γι' αυτό που βλέπω: «είναι ο τάδε, δε με γελούν τα μάτια μου || δε με γελούν τα μάτια μου, γιατί είμαι σίγουρος πως είσαι ο τάδε»·

- δε με πιάνει το μάτι, δε βασκαίνομαι, δε ματιάζομαι: «δεν έχω φόβο στους γαλανομάτηδες, γιατί δε με πιάνει το μάτι»·

- δε μου γεμίζει το μάτι (κάποιος ή κάτι), δε μου εμπνέει εμπιστοσύνη, έχω επιφυλάξεις: «δε μου γεμίζει το μάτι ο τύπος που κάνεις παρέα || δε μου γεμίζει το μάτι αυτό τ' αυτοκίνητο»·

- δε σηκώνει τα μάτια του (από κάτι), είναι επίμονα προσηλωμένος σε κάτι: «ο τάδε δε σηκώνει τα μάτια του απ' το βιβλίο || ο τάδε δε σηκώνει τα μάτια του απ' τη δουλειά»·

- δε σηκώνει τα μάτια του (της) απ' τη γη, είναι πολύ ντροπαλός: «το μεγάλο του παιδί είναι πολύ ατίθασο, αλλά το μικρότερο δε σηκώνει τα μάτια του απ' τη γη || αποκλείεται να σε κοιτάξε αυτή η γυναίκα πονηρά, γιατί, απ' ό,τι ξέρω, δε σηκώνει τα μάτια της απ' τη γη»·

- δε σηκώνει τα μάτια του (της) να δει άνθρωπο, βλ. φρ. δε σηκώνει τα μάτια του (της) απ' τη γη·

- δε σηκώνει τα μάτια του (της) να με δει, δε με κοιτάζει, ιδίως από ντροπή ή από φόβο: «απ' τη μέρα που με κατηγορήσε χωρίς λόγο, δε σηκώνει τα μάτια του να με δει»·

- δε χορταίνει το μάτι σου να βλέπει(ς), **α.** υπάρχει αφθονία υλικών αγαθών σε ένα χώρο: «άνοιξε ένα καινούριο σούπερ μάρκετ κι έχει τόσα πολλά είδη που δε χορταίνει το μάτι σου να βλέπεις». **β.** υπάρχει ωραιότατη θέα που σου προξενεί μεγάλη ευχαρίστηση: «αν ανεβείς στην κορυφή του λόφου, δε χορταίνει το μάτι σου να βλέπει την ομορφιά του κάμπου»·

- δε χορταίνει το μάτι σου να τον (τη) βλέπει(ς), είναι πάρα πολύ όμορφος: «είναι μια γυναικάρια, που δε χορταίνει το μάτι σου να τη βλέπεις»·

- δε χορταίνει το μάτι του, είναι ανικανοποίητος, είναι άπληστος: «όσα και να του δώσεις, δε χορταίνει το μάτι αυτού του ανθρώπου»·

- δεν έχει μάτια γι' άλλον (γι' άλλη), ενδιαφέρεται μόνο για τον ερωτικό του σύντροφο, μόνο για το άτομο που αγαπάει: «απ' τη μέρα που την παντρεύτηκε, δεν έχει μάτια γι' άλλη». (Λαϊκό τραγούδι: *το κορίτσι που αγαπάω το κοιτάζουνε πολλοί, μα αυτό δεν έχει μάτια άλλον άντρα για να δει*)·

- *δεν έχω μάτια να τον δω*, **α.** ντρέπομαι να τον αντικρίσω, ντρέπομαι να τον συναντήσω, γιατί είμαι εκτεθειμένος απέναντί του: «κάποια στιγμή κατηγορήσα την αδερφή του χωρίς λόγο και τώρα δεν έχω μάτια να τον δω». (Λαϊκό τραγούδι: **δεν έχω μάτια να σε δω** καρδιά να σου μιλήσω, πέσαν τα χέρια μου νεκρά και πώς να σε κρατήσω). **β.** δεν καταδέχομαι, απαξιώ να τον συναντήσω: «απ' τη μέρα που έμπλεξε με τα ναρκωτικά, δεν έχω μάτια να τον δω»·

- *δεν κλείνω μάτι*, **α.** δεν μπορώ να κοιμηθώ, έχω αϋπνίες. (Λαϊκό τραγούδι: *τις νύχτες τις άορατες εγώ **δεν κλείνω μάτι**, γιατί μου λένε οι δαίμονες σήκω και περιπάτει*). **β.** αγρυπνώ από ανησυχία ή από έμμονες ιδέες: «δεν έκλεισα μάτι όλη τη νύχτα, γιατί περίμενα τα παιδιά μου να γυρίσουν απ' την εκδρομή τους»·

- *δεν πά(νε) να βγάλουν τα μάτια τους!* έκφραση τέλειας αδιαφορίας για τις υποθέσεις, ιδίως για τις φιλονικίες, για τις έριδες κάποιων: «πάλι μαλώνουν οι συνέταιροι της εταιρείας μας. -Δεν πά(νε) να βγάλουν τα μάτια τους!»·

- *δεν πιστεύω στα μάτια μου!* βλ. φρ. *δεν το πιστεύουν τα μάτια μου(!)*·

- *δεν τ' αφήνω απ' τα μάτια μου*, παρακολουθώ συνέχεια, χωρίς διακοπή, κάτι: «απ' την ώρα που πάρκαρε τ' αυτοκίνητο απέναντι, δεν τ' άφησα απ' τα μάτια μου». Πολλές φορές, μετά το ρ. της φρ. ακολουθεί το στιγμής·

- *δεν το πιάνει το μάτι σου*, δεν μπορείς να το δεις, να το εντοπίσεις με γυμνό μάτι: «είναι ένα τόσο δα ζουζουνάκι, που δεν το πιάνει το μάτι σου χωρίς μεγεθυντικό φακό»·

- *δεν το πιστεύουν τα μάτια μου!* επιφωνηματική έκφραση απορίας ή θαυμασμού για κάτι που βλέπουμε, ενώ δεν περιμέναμε να το δούμε: «εσύ, κοτζάμ παλικάρι, να χτυπάς μικρό παιδί, δεν το πιστεύουν τα μάτια μου! || μέσα σε τόσο λίγο χρονικό διάστημα τέλειωσες ολόκληρη οικοδομή, δεν το πιστεύουν τα μάτια μου!»·

- *δεν τον αφήνω απ' τα μάτια μου*, τον παρακολουθώ συνέχεια, χωρίς διακοπή: «θα σου πω λεπτομερώς πού πήγε και τι έκανε, μόλις βγήκε απ' το σπίτι του, γιατί δεν τον άφησα απ' τα μάτια μου». Πολλές φορές, μετά το ρ. της φρ. ακολουθεί το στιγμής·

- *δεν τον είδε μάτι*, δεν τον αντιλήφθηκε κανείς: «ο κλέφτης άδειασε το ταμείο κι ενώ το μαγαζί είχε ένα σωρό κόσμο, δεν τον είδε μάτι». (Λαϊκό τραγούδι: *ζούλα θα 'ρθω, κούκλα μου, από τους γειτόνους, **μάτι για να μη με δει** μάτια μου και φως μου*)·

- *δεν τον πιάνει το μάτι*, δε βασκαίνεται, δε ματιάζεται: «ειρωνεύεται όλους αυτούς που φοβούνται το μάτιασμα, γιατί αυτόν δεν τον πιάνει το μάτι»·

- *δεν τον πιάνει το μάτι σου*, **α.** δεν μπορείς να τον θεωρήσεις αξιόλογο, δεν τον υπολογίζεις βλέποντας την εξωτερική του εμφάνιση, δεν είναι πραγματικά αυτός που δείχνει: «έτσι όπως γυρίζει μ' αυτά τα παλιόρουχα, δεν τον πιάνει το μάτι σου για πλούσιο». **β.** (ειρωνικά) είναι πάρα πολύ κοντός (που υποτίθεται πως δεν μπορείς να τον εντοπίσεις): «προσέχω να μην τον πατήσω, γιατί δεν τον πιάνει το μάτι σου»·

- *δεν υπάρχει άνθρωπου μάτι*, βλ. λ. [άνθρωπος](#)·

- *δες με μ' ένα μάτι, να σε δω με δυο*, το ενδιαφέρον σου για μένα θα σου το ανταποδώσω στο διπλάσιο·

- *διαβάζω στα μάτια του (της) (κάτι)*, αντιλαμβάνομαι, ξεχωρίζω τα συναισθήματα από τα οποία είναι κυριευμένος κάποιος (κάποια) από την έκφραση των ματιών του: «διαβάζω στα μάτια του πόσο πολύ την αγαπάει || διαβάζω στα μάτια του πόσο πολύ τη μισεί || διαβάζω στα μάτια του πόσο άσχημα νιώθει σ' αυτό το χώρο»·

- *δίνω το ένα μου μάτι για να...*, δηλώνει πολύ μεγάλη επιθυμία για να...: «δίνω το ένα μου μάτι για να ξαπλώσω μ' αυτή τη γυναίκα || δίνω το ένα μου μάτι για ν' αποκτήσω κι εγώ τέτοιο αυτοκίνητο»·

- *έγινε το μάτι του να!* **α.** πρήστηκε πολύ, ιδίως ύστερα από ισχυρό χτύπημα: «έφαγε μια γροθιά απ' τον τάδε κι

έγινε το μάτι του να!». Συνοδεύεται από παράλληλη χειρονομία με την παλάμη, κυρτή προς τα έξω, να έρχεται σε μια μικρή απόσταση από το μάτι, θέλοντας να καθορίσει το μέγεθος του πρηξίματος. **β.** ένιωσε έντονη έκπληξη: «μόλις με είδε να διασχίζω με την αυτοκινητάρα μου τους δρόμους της γειτονιάς μας, έγινε το μάτι του να!». Συνοδεύεται από χειρονομία με το δείκτη και τον αντίχειρα να σχηματίζουν ευμεγέθη κύκλο, υπονοώντας το άνοιγμα του ματιού·

- είδα τη ζωή να περνάει μπροστά απ' τα μάτια μου, βλ. λ. [ζωή](#)·

- είδα το χάρο με τα μάτια μου, βλ. λ. [χάρος](#)·

- είδαν πολλά τα μάτια μου, πέρασα πολλές δυσκολίες στη ζωή μου, πράγμα που μου έδωσε τη δυνατότητα να αποκτήσω πολλές και διάφορες εμπειρίες: «εμένα να με συμβουλευέσαι, γιατί είδαν πολλά τα μάτια μου». (Λαϊκό τραγούδι: **πολλά είδαν τα μάτια μου** κι έχω περάσει μπόρες, μονάχος μου που γύριζα μέσα σε ξένες χώρες)·

- είμαι αγκάθι στο μάτι (κάποιου), βλ. φρ. *μπαίνω καρφί στο μάτι (κάποιου)*·

- είμαι καρφί στο μάτι (κάποιου), βλ. φρ. *μπαίνω καρφί στο μάτι (κάποιου)*·

- είμαι με την τσίμπλα στο μάτι, βλ. λ. [τσιμπλα](#)·

- είμαι όλο(ς) μάτια, παρατηρώ κάποιον ή κάτι με πολύ μεγάλη προσοχή: «είμαι όλος μάτια, κάθε φορά που περνάει αυτή η γυναικάρα έξω απ' το μαγαζί μου || όταν μου δείχνει πώς γίνεται κάτι, είμαι όλος μάτια»·

- είναι το μάτι μου, μου μεταφέρει όλα όσα βλέπει να συμβαίνουν κατά την απουσία μου σε ένα χώρο, ιδίως εργασιακό, είναι ο πληροφοριοδότης μου: «αυτός ο άνθρωπος που βλέπεις, είναι το μάτι μου, όσο διάστημα λείπω απ' το εργοστάσιο»·

- είναι το μάτι μου και τ' αφτί μου ή είναι τ' αφτί μου και το μάτι μου, μου μεταφέρει όλα όσα βλέπει και ακούει να συμβαίνουν και να λέγονται κατά την απουσία μου από ένα χώρο, ιδίως εργασιακό, είναι ο πληροφοριοδότης μου: «τον πληρώνω κάτι παραπάνω, αλλά έχω το κεφάλι μου ήσυχο, γιατί είναι το μάτι μου και τ' αφτί μου, όσον καιρό λείπω απ' το εργοστάσιο»·

- έκανε ο κουφός αφτιά και ο τυφλός μάτια, λέγεται ειρωνικά για εκείνους τους ελαφρόμυαλους, που επιτέλους κατάλαβαν ποιο είναι το συμφέρον τους: «επιτέλους, έκανε ο κουφός αφτιά και ο τυφλός μάτια και σταμάτησες αυτή η δουλειά που ξεκίνησες, γιατί κατάλαβες πως θα σε καταστρέψει»·

- εκείνος που κλαίει για ξένες πίκρες, χάνει τα μάτια του, βλ. λ. [πίκρα](#)·

- έμεινε το μάτι μου (σε κάποιον ή σε κάτι), **α.** αφαιρέθηκα κοιτάζοντάς το(ν) επίμονα: «όπως τον κοίταζα, έμεινε το μάτι μου». **β.** (για πράγματα) με εντυπωσίασε τόσο πολύ που θέλω να το αποκτήσω: «έμεινε το μάτι μου σ' αυτό τ' αυτοκίνητο»·

- έμεινε το μάτι του, με ζηλεύει για κάποιο απόκτημά μου: «απ' τη μέρα που αγόρασα καινούριο αυτοκίνητο, έμεινε το μάτι του»·

- ένα τρίτο μάτι, άτομο που δεν έχει σχέση με κάποια υπόθεση, όπως δυο ενδιαφερόμενοι ή δυο ενδιαφερόμενες πλευρές, πράγμα που καθιστά αμερόληπτη τη γνώμη του ή την άποψή του σχετικά με αυτή: «ίσως, αν έβλεπε την υπόθεση ένα τρίτο μάτι, θα μπορούσε να μας δώσει μια πιο ξεκάθαρη γνώμη»·

- έπεσε στα μάτια μου, βλ. φρ. *ξέπεσε στα μάτια μου*·

- έπεσε το μάτι μου (σε κάποιον ή σε κάτι), είδα, ιδίως τυχαία, κάποιον ή κάτι: «όπως ερχόμουν, έπεσε το μάτι μου στον τάδε || όπως έβλεπα τη βιτρίνα, έπεσε το μάτι μου σ' ένα πανέμορφο δαχτυλίδι»·

- έφυγε με την τσίμπλα στο μάτι, βλ. λ. [τσιμπλα](#)·

- έχασα τον κόσμο απ' τα μάτια μου, βλ. λ. [κόσμος](#).
- έχει αχόρταγο μάτι, βλ. φρ. δε χορταίνει το μάτι του.
- έχει βαρύ μάτι, βλ. συνηθέστ. έχει κακό μάτι.
- έχει γερό μάτι, έχει πολύ καλή όραση ή έχει την ικανότητα να εκτιμάει την πραγματική αξία ενός ανθρώπου ή πράγματος: «μπορεί να διαβάσει την εφημερίδα του από δυο μέτρα απόσταση, γιατί έχει γερό μάτι || ο τάδε, που έχει γερό μάτι, μου είπε πως αυτός που κάνεις παρέα, δε θα πρέπει να 'ναι καλός άνθρωπος || στην αγορά τ' αυτοκινήτου μου θα πάρω και τον τάδε μαζί μου, γιατί έχει γερό μάτι».
- έχει δυνατό μάτι, βλ. λ. έχει γερό μάτι.
- έχει και πίσω μάτια, βλ. φρ. έχει και στην πλάτη μάτια.
- έχει και στην πλάτη μάτια, αντιλαμβάνεται τα πάντα, δεν του ξεφεύγει τίποτα: «έτσι να κάνεις λίγο, το παίρνει αμέσως μυρουδιά, γιατί έχει και στην πλάτη μάτια». Πρβλ.: που 'χει τα πόδια τέσσερα, τα μάτια δεκατέσσερα, μα πιο πολύ το μάτι που έβλεπε απ' την πλάτη (Λαϊκό τραγούδι).
- έχει και στον κώλο μάτια, βλ. λ. [κώλος](#).
- έχει κακό μάτι, έχει τη δυνατότητα να βασκαίνει, να ματιάζει: «μόλις μ' είδε ο τάδε, έπεσα κι έσπασα το πόδι μου, γιατί έχει κακό μάτι».
- έχει καλό μάτι, βλ. φρ. έχει γερό μάτι.
- έχει μάτι, έχει τη δυνατότητα να βασκαίνει, να ματιάζει: «δε θέλω να δει ο τάδε το καινούριο μου αυτοκίνητο, γιατί έχει μάτι και σίγουρα όλο και κάπου θα τρακάρω» βλ. και φρ. έχει γερό μάτι.
- έχει τα μάτια του παντού, αντιλαμβάνεται, παρακολουθεί τα πάντα, γιατί είναι πολύ προσεκτικός ή καχύποπτος: «από κείνη τη μέρα που έπαθε τη ζημιά στη δουλειά του, έχει τα μάτια του παντού».
- έχει το μάτι του όλο στην πόρτα ή έχει το μάτι του συνέχεια στην πόρτα, **α.** επιδιώκει διακαώς να βρει την ευκαιρία να βγει από το σπίτι, να ξεπορτίσει: «ξέρει πως στο μπαράκι την περιμένει ο γκόμενός της κι αυτή έχει το μάτι όλο στην πόρτα». **β.** αδημονεί να φανεί, να επιστρέψει κάποιος στο σπίτι: «μόλις περάσει λίγο η ώρα, έχει το μάτι του συνέχεια στην πόρτα και δεν ησυχάζει αν δε δει τα παιδιά του να επιστρέφουν στο σπίτι».
- έχει τρύπιο μάτι, είναι εντελώς ανικανοποίητος: «όταν ο άνθρωπος έχει τρύπιο μάτι, δεν μπορεί να ευχαριστηθεί με τίποτα».
- έχουν δει πολλά τα μάτια μου, βλ. φρ. είδαν πολλά τα μάτια μου.
- έχω στο μάτι, **α.** λαχταρώ, επιθυμώ να αποκτήσω κάποιον ή κάτι: «από καιρό έχω στο μάτι αυτή τη γυναίκα || από καιρό έχω στο μάτι αυτό τ' αυτοκίνητο». (Λαϊκό τραγούδι: τόσο καιρό **σ' έχω στο μάτι**, γιατί είσαι ένα γερό κομμάτι). **β.** εποφθαλμιώ: «έχω στο μάτι τη θέση του διευθυντή μας» βλ. και φρ. τον έχω στο μάτι.
- έχω τα μάτια μου ανοιχτά ή έχω ανοιχτά τα μάτια μου, προσέχω πολύ: «όταν ξεκινώ κάτι καινούριο, έχω τα μάτια μου ανοιχτά μέχρι να βάλω το νερό στ' αυλάκι».
- έχω τα μάτια μου κλεισμένα ή έχω κλεισμένα τα μάτια μου, βλ. συνηθέστ. έχω τα μάτια μου κλειστά.
- έχω τα μάτια μου κλειστά ή έχω κλειστά τα μάτια μου, **α.** δεν προσέχω: «πώς να μη σε κλέψουν, απ' τη στιγμή που έχεις τα μάτια σου κλειστά!». **β.** προσποιούμαι πως δε βλέπω, πως δεν καταλαβαίνω τι γίνεται γύρω μου: «όση ώρα είχα τα μάτια μου κλειστά, δε δούλεψε ούτε ένας εργάτης».

- έχω τα μάτια μου τέσσερα (δεκατέσσερα, είκοσι τέσσερα), είμαι πάρα πολύ προσεκτικός στις ενέργειές μου ή στις συναναστροφές μου: «όπως έγινε σήμερα ο κόσμος, πρέπει να 'χεις τα μάτια σου τέσσερα για να μην μπλέξεις πουθενά». (Λαϊκό τραγούδι: *αν έχεις μάτια τέσσερα, στάσου στο δεκατέσσερα*).

- έχω το μάτι μου όλο..., επιδιώκω συστηματικά κάτι: «έχω το μάτι μου όλο στα ταξίδια || απ' τη μέρα που κέρδισε στο λαχείο, έχει το μάτι του όλο στα γλέντια || τα μικρά παιδιά έχουν το μάτι τους όλο στο παιχνίδι».

- ζυγιάζω με το μάτι, εκτιμώ, υπολογίζω νοερά έπειτα από προσεκτική παρατήρηση τα υπέρ και τα κατά μιας δουλειάς, υπόθεσης ή κατάστασης: «είναι πολύ έμπειρος στη ζωή κι ό,τι ζυγιάζει με το μάτι, πέφτει πάντα μέσα». Πολλές φορές, μετά το ρ. της φρ. ακολουθεί το καλά· βλ. και φρ. με το μάτι·

- η κότα σκαλίζοντας βγάζει το μάτι της ή σκαλίζοντας η κότα βγάζει το μάτι της, βλ. λ. [κότα](#).

- η νύχτα έχει αφτιά κι η μέρα έχει μάτια, όσα κάνει κανείς τη νύχτα ακούγονται, ενώ όσα κάνει τη μέρα φαίνονται: «τίποτα δε μένει κρυφό, αγόρι μου και πρέπει να μάθεις να περπατάς καλά στη ζωή σου, γιατί η νύχτα έχει αφτιά κι η μέρα έχει μάτια».

- ηπραμάτεια θέλει μάτια, όταν αγοράζει κανείς κάτι, ιδίως από πλανόδιο πωλητή, πρέπει να είναι προσεκτικός: «να μην ψωνίζεις καβάλα, γιατί ηπραμάτεια θέλει μάτια».

- ήταν σκόνη στα μάτια, βλ. συνηθέστ. ήταν στάχτη στα μάτια·

- ήταν στάχτη στα μάτια, βλ. λ. [στάχτη](#).

- θα κλείσω τα μάτια κι όπου με βγάλει, δηλώνει αδιαφορία ή και μοιρολατρία για την έκβαση κάποιας ενέργειας ή προσπάθειας: «είναι πολύ δύσκολη δουλειά, αλλά θα κλείσω τα μάτια κι όπου με βγάλει». (Λαϊκό τραγούδι: *αγάπη μου πρώτη, αγάπη μεγάλη, θα κλείσω τα μάτια, κι όπου με βγάλει*).

- θα μου βγει απ' τα μάτια, έχω πει πάρα πολύ: «δεν μπορώ να πω γουλιά περισσότερο, γιατί θα μου βγει απ' τα μάτια». Από παρομοίωση του ποτού με τα δάκρυα·

- θα σου βγάλω το μάτι, θα σου προξενήσω μεγάλη ζημιά, θα σε εκδικηθώ: «αν ξαναενοχλήσεις την κόρη μου, θα σου βγάλω το μάτι». Από την εικόνα των ατόμων του υπόκοσμου που, όταν σε μια μονομαχία με μαχαίρια έπεφτε ο ένας από τους δυο νεκρός, ο νικητής ή έγλειφε το μαχαίρι του με το αίμα του αντιπάλου του ή του έβγαζε το μάτι και το ρουφούσε εξού και η φρ. θα σου πω το μάτι και θα σου ρουφήξω το μάτι και θα σου φάω το μάτι·

- θα σου πω το μάτι, βλ. φρ. θα σου βγάλω το μάτι·

- θα σου ρουφήξω το μάτι, βλ. συνηθέστ. θα σου πω το μάτι·

- θα σου φάω το μάτι, βλ. συνηθέστ. θα σου βγάλω το μάτι·

- θόλωσε το μάτι μου απ' την πείνα ή το μάτι μου θόλωσε απ' την πείνα, βλ. λ. [πείνα](#).

- θόλωσε το μάτι του, δεν αντέχει πια, ήρθε σε απόγνωση και δεν ξέρει τι να κάνει, πώς να ενεργήσει, ή ενεργεί καταστροφικά σε βάρος του ή σε βάρος άλλου: «θόλωσε το μάτι του απ' τα προβλήματα που τον βασανίζουν και δεν ξέρει τι κάνει || όταν την είδε στο κρεβάτι μ' έναν άλλον άντρα, θόλωσε το μάτι του και τους σκότωσε και τους δυο με το πιστόλι του».

- ... και μ' ένα μάτι, έκφραση με την οποία δηλώνουμε περήφανα πως ταυτιζόμαστε απόλυτα με αυτό που μόλις προαναφέραμε: «Πόντιος και μ' ένα μάτι || Θεσσαλονικιός και μ' ένα μάτι || Παοκτής και μ' ένα μάτι || δημοκράτης και μ' ένα μάτι»· βλ. και λ. Αμερικανός·

- ... και τα μάτια σου, δηλώνει πως πρέπει να δείξει μεγάλη προσοχή, μεγάλη φροντίδα κάποιος σε αυτό που μόλις του προαναφέραμε: «θα πεταχτώ μέχρι τον μπακάλη, γι' αυτό το παιδί και τα μάτια σου || όσο θα λείπουμε,

το σπίτι και τα μάτια σου»·

- **κακό μάτι**, το μάτι που βασκαίνει: «τέτοιο κακό μάτι, πρώτη φορά συνάντησα σε άνθρωπο». (Λαϊκό τραγούδι: του είχα βάλει φυλαχτό πετράδι θαλασσί να μη μας δει **μάτι κακό** και μ' αρνηθείς κι εσύ)·

- **κάλλιο να σου βγει το μάτι παρά τ' όνομα** ή **καλύτερα να σου βγει το μάτι παρά τ' όνομα**, είναι προτιμότερο να πάθει κανείς ένα κακό έστω και μεγάλο παρά να αποκτήσει κακή φήμη: «για να πάρεις μια θέση σ' αυτή την επιχείρηση, πρέπει να είσαι άμεμπτος, γι' αυτό, καλύτερα να σου βγει το μάτι παρά τ' όνομα». Πρβλ.: ο **κουρσάτος φίλος σου θα σ' αφήσει γρήγορα και θα μείνεις κι απ' τους δυο τότε αμανάτι, θα 'σαι πια για κλάματα κι όπως λέν' τα γράμματα, πριν σου βγει το όνομα, πιο καλά το μάτι** (Λαϊκό τραγούδι)·

- **καλώς τα μάτια μου τα δυο** (που είχα χρόνια να τα δω) ή **καλώς τα μάτια μου τα δυο** (που είχα χρόνια να τα ιδώ), ειρωνική ή χαϊδευτική προσφώνηση σε άτομο που έχουμε καιρό να το δούμε·

- **κάναμε μαύρα μάτια**, βλ. φρ. **μαύρα μάτια κάναμε**·

- **κανένα μάτι**, κανένας άνθρωπος: «κανένα μάτι δεν είδε παρόμοια ομορφιά». (Λαϊκό τραγούδι: **κανένα μάτι δε θα δει, πέτα σαν πρώτα το κλειδί κι έχεις το λόγο μου, γλυκιά μου αγάπη, στιγμή δε θα σ' απαρητηθώ και στρώσε μου να κοιμηθώ**)·

- **κάνουν πουλάκια τα μάτια μου** ή **τα μάτια μου κάνουν πουλάκια**, βλ. λ. [πουλάκι](#)·

- **κάνουν πουλάκια τα μάτια σου** ή **πουλάκια κάνουν τα μάτια σου**, βλ. λ. [πουλάκι](#)·

- **κάνω μάτι**, παρακολουθώ αθέατος την ερωτική δραστηριότητα ζευγαριού: «το να κάνει κανείς μάτι είναι μια ικανοποίηση, αλλά και ένα βίτσι»· βλ. και φρ. **κάνω ματάκι**, λ. **ματάκι**·

- **κάνω μαύρα μάτια** (να δω κάποιον), αισθάνομαι έντονα την έλλειψη κάποιου προσώπου: «πού χάθηκες, ρε παιδάκι μου, έκανα μαύρα μάτια να σε δω!»·

- **κάνω τα γλυκά μάτια**, **α.** ερωτοτροπώ: «πάλι κάνεις τα γλυκά μάτια στην τάδε;». **β.** επιθυμώ πάρα πολύ να αποκτήσω κάτι: «εδώ και χρόνια κάνω τα γλυκά μάτια σ' αυτό τ' αυτοκίνητο»·

- **κάνω τα στραβά μάτια**, **α.** κάνω πως δε βλέπω, πως δεν καταλαβαίνω, συμπεριφέρομαι ανεκτικά, με επιείκεια: «κακόμαθε το παιδί, γιατί ο πατέρας του κάνει τα στραβά μάτια στις αταξίες του». **β.** κάνω πως δε βλέπω, πως δεν αντιλαμβάνομαι τις ερωτικές ιδίως επιδόσεις αγαπημένου ή συγγενικού μου προσώπου: «κάθε μήνα η αδερφή του αλλάζει γκόμενο κι αυτός κάνει τα στραβά μάτια»·

- **κάνω το μάτι**, ξεματιάζω: «έχει απομείνει μια γιαγιά στο χωριό μας που ξέρει να κάνει το μάτι»·

- **καρφώνω στα μάτια** (κάποιον), κοιτάζω επίμονα κάποιον στα μάτια: «στάθηκα απέναντί της και την κάρφωσα στα μάτια». (Λαϊκό τραγούδι: **ένας μάγκας τη ζυγώνει και στα μάτια την καρφώνει**. Χωρίς κουβέντες πια πολλές μαζί τα πίναμε που λες)·

- **καρφώνω τα μάτια μου** (σε κάποιον ή σε κάτι), κοιτάζω κάποιον ή κάτι επίμονα: «μόλις κάθισε η γυναίκα στο τραπέζακι, κάρφωσα τα μάτια μου απάνω της || μόλις είδα τ' αυτοκίνητο, κάρφωσα τα μάτια μου απάνω του»·

- **κατεβάζω τα μάτια** ή **κατεβάζω τα μάτια μου**, κοιτώ προς τα κάτω από σεβασμό, ντροπή ή υποταγή: «όταν μου μιλάει ο παππούς μου, κατεβάζω τα μάτια και τον ακούω προσεκτικά || κατέβασα τα μάτια μου, μόλις αποκαλύφθηκε το ψέμα μου || μπροστά σ' αφεντικό του κατεβάζει τα μάτια του»·

- **κατέβηκε στα μάτια μου**, βλ. φρ. **έπεσε στα μάτια μου**·

- **κάτι άρπαξε το μάτι μου**, βλ. συνηθέστ. **κάτι πήρε το μάτι μου**·

- *κάτι έπιασε το μάτι μου*, βλ. λ. *κάτι πήρε το μάτι μου*.
- *κάτι μπήκε στο μάτι μου*, κλασική δικαιολογία όταν δε θέλουμε να παραδεχτούμε ότι δακρύσαμε για κάτι που είδαμε ή θυμηθήκαμε και συγκινηθήκαμε, αλλά το αποδίδουμε σε κάποια μικρή ακαθαρσία που μπήκε και ερέθισε το μάτι μας.
- *κάτι πήρε το μάτι μου*, κάτι είδα τυχαία από το συμβάν που μου αναφέρει κάποιος, αλλά δε γνωρίζω πολλά πράγματα: «είδες το δυστύχημα που έγινε στη γωνία; -Κάτι πήρε το μάτι μου, αλλά δεν έδωσα περισσότερη σημασία».
- *κάτω απ' τα μάτια μου*, βλ. φρ. *μπροστά απ' τα μάτια μου*.
- *κι οι τοίχοι έχουν αφτιά κι οι κάμποι έχουνε μάτια*, ένα σπουδαίο ζήτημα ή ένα μυστικό πρέπει να προσέχουμε πώς τα λέμε, γιατί μπορεί να ακούσει κάποιος και ας μη φαίνεται: «πρόσεχε μη σ' ακούσουν πώς μιλάς γι' αυτόν τον άνθρωπο, γιατί κι οι τοίχοι έχουν αφτιά κι οι κάμποι έχουνε μάτια».
- *κι όπου με βγάλουν τα μάτια μου*, βλ. *συνηθέστ. κι όπου με βγάλει η άκρη*, λ. *άκρη*.
- *κλέβει της Παναγιάς τα μάτια*, βλ. λ. [Παναγία](#).
- *κλείουν τα μάτια μου*, νυστάζω υπερβολικά: «εγώ πέφτω για ύπνο, γιατί κλείουν τα μάτια μου».
- *κλείνω τα μάτια ή κλείνω τα μάτια μου*, **α.** κάνω πως δεν αντιλαμβάνομαι ό,τι κακό ή ανεπίτρεπτο συμβαίνει γύρω μου, εθελουφλώ: «μέχρι πότε θα κλείνω τα μάτια μου στις αταξίες σου!». **β.** κοιμάμαι: «δε θυμάμαι τι ώρα χτες βράδυ έκλεισα τα μάτια μου». (Λαϊκό τραγούδι: *όταν κοιμάται ο δυστυχής, κανείς μην τον ξυπνήσει, ξεχνάει τα πάντα ο άνθρωπος τα μάτια του σαν κλείσει*). **γ.** πεθαίνω: «όλοι μια μέρα θα κλείσουμε τα μάτια». (Λαϊκό τραγούδι: *την τελευταία μου στιγμή, τα μάτια μου πριν κλείσω, τότε γλυκιά μανούλα μου, εσένα θα ζητήσω*). βλ. και φρ. *του κλείνω τα μάτια*.
- *κλείνω τα μάτια μου μια για πάντα*, πεθαίνω: «όταν θα κλείσω τα μάτια μου μια για πάντα, θέλω να με θάψετε στη Θεσσαλονίκη».
- *κόβει το μάτι του*, **α.** έχει δυνατή όραση: «για δεσ εσύ, που κόβει το μάτι σου, τι γράφει εκεί πέρα;». **β.** έχει παρατηρητικότητα ή έχει ορθή κρίση: «εσένα που κόβει το μάτι σου, μήπως πρόσεξες τι χρώμα είχε τ' αυτοκίνητο που πέρασε; || για πες μου εσύ, που κόβει το μάτι σου, τι σόι άνθρωπος είναι αυτός;».
- *κόβω το μάτι*, ξεματιάζω: «ήταν για θάνατο, αν δεν πήγαινε στην τάδε να του κόψει το μάτι».
- *κοιμάται μ' ανοιχτά μάτια ή κοιμάται μ' ανοιχτά τα μάτια ή κοιμάται με τα μάτια ανοιχτά*, το άτομο για το ποίο γίνεται λόγος, μπορεί κανείς να το ξεγελάσει με μεγάλη ευκολία, είναι κουτό, ανόητο, βλάκας: «μην του εμπιστευτείς καμιά σοβαρή δουλειά, γιατί κοιμάται με τα μάτια ανοιχτά και θα τον ξεγελάσουν με το πρώτο».
- *κοιμάται με το ένα μάτι ανοιχτό*, κοιμάται πολύ ελαφρά, ιδίως γιατί υποπεύεται κάποιου κίνδυνου: «απ' τη μέρα που άνοιξε δοσοληψίες με την αστυνομία, κάθε βράδυ κοιμάται με το ένα μάτι ανοιχτό».
- *κοίτα με στα μάτια ή κοίταξέ με στα μάτια*, έκφραση που απευθύνουμε στο συνομιλητή μας, όταν περιμένουμε την απάντησή του σε κάποια ερώτηση που του θέσαμε, και η έννοια είναι πως περιμένουμε να μας πει την αλήθεια, γιατί έχει παρατηρηθεί πως, όποιος λέει ψέματα, αποφεύγει να δει κατάματα το συνομιλητή του. Συνήθως της φρ. προτάσσεται το *για*. (Λαϊκό τραγούδι: **για κοίτα με στα μάτια** λοιπόν κι εξηγήσου πού δίνεις το γλυκό το θερμό το φιλί σου, δεν είχες μυστικά από μένα θυμήσου, για κοίτα με στα μάτια λοιπόν). Πολλές φορές, η φρ. κλείνει με το *και πες μου την αλήθεια*.
- *κοιτάζει με γυάλινα μάτια*, κοιτάζει ανέκφραστος: «είναι άνθρωπος σκληρός και ψυχρός και κοιτάζει με γυάλινα μάτια τους συναθρώπους του».

- κοιτάζονται στα μάτια, το ζευγάρι για το οποίο γίνεται λόγος, είναι πάρα πολύ ερωτευμένο: «απ' τη μέρα που γνωρίστηκαν, κοιτάζονται στα μάτια»·
- κοιτάζω με την άκρη του ματιού μου, βλ. φρ. βλέπω με την άκρη του ματιού μου·
- κοίταξέ με μ' ένα μάτι, να σε δω με δυο, βλ. φρ. δες με μ' ένα μάτι, να σε δω με δυο·
- κόρακας κοράκου μάτι δε βγάζει, βλ. λ. [κόρακας](#)·
- κρατώ τα μάτια μου ανοιχτά ή κρατώ ανοιχτά τα μάτια μου, βλ. φρ. έχω τα μάτια μου ανοιχτά·
- κρατώ τα μάτια μου κλειστά ή κρατώ κλειστά τα μάτια μου, βλ. φρ. έχω τα μάτια μου κλειστά·
- μ' ένα δεύτερο μάτι, βλ. συνηθέστ. με μια δεύτερη ματιά·
- μ' έφαγε με τα μάτια του, **α.** με βάσκανε, με μάτιασε: «μ' έφαγε με τα μάτια του, μόλις μ' είδε μέσα στο καινούριο μου αυτοκίνητο και λίγο παρακάτω τράκαρα». **β.** κάρφωσε αποκάλυπτα το βλέμμα του επάνω μου και με κοίταζε αδιάκοπα και εξεταστικά, συνηθώς με ερωτική διάθεση: «μόλις μπήκα μέσα, μ' έφαγε με τα μάτια της μέχρι την ώρα που έφυγα»·
- μ' έχει στο μάτι, λέγεται σε περίπτωση που κάποιος δε με συμπαθεί και για το λόγο αυτό δεν είναι ακριβοδίκαιος μαζί μου: «ποτέ του δε μου έχει δώσει δίκιο, γιατί μ' έχει στο μάτι». (Λαϊκό τραγούδι: *τον ένα λέγανε Κωστή, τον άλλονε Σταμάτη· τους γύρευαν από καιρό αχ, τους είχανε στο μάτι*). Από τη συνηθισμένη δικαιολογία των μαθητών για κάποιον καθηγητή τους, όταν τους βαθμολογεί με όχι καλό βαθμό·
- μάτι να μη σε πιάσει, ευχή σε κάποιον για την αποτροπή βασκανιάς, ματιάσματος: «όπου και να πας, παιδάκι μου, μάτι να μη σε πιάσει»·
- μάτι νερού, βλ. λ. [νερό](#)·
- μάτια γλυκά μου μάτια μου τωνα ματιών μου μάτια ή μάτια γλυκά μου μάτια μου των οματιών μου μάτια, έκφραση απέραντης τρυφερότητας που απευθύνουμε σε κάποιο άτομο·
- μάτια μου! **α.** προσφώνηση τρυφερότητας σε αγαπημένο ή οικείο πρόσωπο: «μήπως σε στενοχώρησα, μάτια μου! || πετάξου, μάτια μου, μέχρι το σπίτι και πες στη γυναίκα μου πως θ' αργήσω!». (Λαϊκό τραγούδι: *μη μου θυμώνεις, μάτια μου, που φεύγω για τα ξένα, πουλί θα γίνω και θα 'ρθω πάλι κοντά σε σένα*). **β.** ειρωνική προσφώνηση σε άτομο: «τι λες, μάτια μου, που θα σηκωθώ για να καθίσεις εσύ!». (Λαϊκό τραγούδι: *ανάποδα μετράς κι όλα τα δίκια, μάτια μου, για σένα τα κρατάς*)·
- μάτια που δε βλέπονται, γρήγορα λησμονιούνται, ο μακροχρόνιος αποχωρισμός δυο ανθρώπων έχει ως μοiraία κατάληξη τη λησμονιά. (Λαϊκό τραγούδι: *μάτια που δε βλέπονται, γρήγορα λησμονιούνται κι όλα ξεχνιούνται, αχ όλα ξεχνιούνται*)·
- μαύρα μάτια κάναμε (να δω ή να δούμε κάποιον), είναι πολύς καιρός που δε σε είδα, που δε σε είδαμε: «βρε, καλώς το παιδί, μαύρα μάτια κάναμε για να σε δούμε». Ο πλ. και όταν το άτομο μιλάει μόνο για τον εαυτό του·
- μαύρισε το μάτι μου, επιθυμώ έντονα κάτι που το έχω στερηθεί πάρα πολύ: «μαύρισε το μάτι μου για ένα τρικούβεργο γλέντι όπως παλιά || μαύρισε το μάτι μου για ένα καλό ψάρι || μαύρισε το μάτι μου για μια καλή κουβέντα»·
- μαύρισε το μάτι μου απ' την πείνα ή το μάτι μου μαύρισε απ' την πείνα, βλ. λ. [πείνα](#)·
- με γεια τα μάτια! ειρωνική παρατήρηση σε κάποιον που δε βλέπει κάτι που του δείχνουμε επίμονα, ιδίως από κάποια απόσταση: «ούτε τώρα βλέπεις τη βάρκα στο πέλαγος; Ε, τι να σου πω, ρε παιδάκι μου, με γεια τα μάτια!»·

- με γυμνό μάτι, που δε χρειάζεται κανείς τη βοήθεια οποιουδήποτε οπτικού οργάνου για να δει κάτι: «ήταν τόσο φωτεινό τ' αστέρι, που μπορούσε να το δει κανείς με γυμνό μάτι»·
- με δεμένα μάτια ή με δεμένα τα μάτια ή με τα μάτια δεμένα, χωρίς ιδιαίτερο κόπο ή προσπάθεια, πάρα πολύ εύκολα: «το κάνω με δεμένα μάτια || τον νικώ με δεμένα τα μάτια»·
- με κλειστά μάτια ή με κλειστά τα μάτια ή με τα μάτια κλειστά, **α.** με πολύ μεγάλη ευκολία: «αυτόν που μου λες, τον νικώ με κλειστά μάτια || αυτό που μου λες, το κάνω με κλειστά τα μάτια». **β.** χωρίς εξέταση, χωρίς έλεγχο: «τ' αγόρασε με κλειστά μάτια και την πάτησε». **γ.** με απόλυτη σιγουριά, με απόλυτη εμπιστοσύνη: «αυτόν τον άνθρωπο, τον εμπιστεύομαι με κλειστά τα μάτια»·
- με πειράζει στα μάτια, (ιδίως για φωτισμό) μου προκαλεί πρόβλημα στην όραση: «δεν μπορώ να βγω το καλοκαίρι έξω χωρίς γυαλιά, γιατί ο ήλιος με πειράζει στα μάτια»·
- με πιάνει το μάτι, ματιάζομαι: «κάθε φορά που θα φορέσω καινούριο ρούχο, με πιάνει το μάτι και το λερώνω ή το σκίζω». (Λαϊκό τραγούδι: *το θαλασσί της θάλασσας κι όλο το μπλε του χάρτη, να μπει στη χάντρα που φοράς να μη σε πιάνει μάτι*)·
- με τα μάτια μου ή με τα ίδια μου τα μάτια, εγώ ο ίδιος, είμαι αυτόπτης μάρτυρας, έχω άμεση αντίληψη κάποιου γεγονότος: «δεν μπορείς να μου αλλάξεις γνώμη, γιατί σου λέω πως το είδα με τα ίδια μου τα μάτια»·
- με τι μάτια να τον δω, βλ. φρ. *δεν έχω μάτια να τον δω*·
- με το μάτι, χωρίς μέτρημα ή ζύγισμα, κατ' εκτίμηση: «με το μάτι υπολογίζω πως θα πρέπει να 'ναι πάνω από δέκα κιλά»·
- μένει το κακό μάτι ή μένει το κακό το μάτι, βλ. φρ. *μένει το μάτι του κόσμου*·
- μένει το μάτι του κόσμου, μένει η ζηλοφθονία για κάτι καλό που συμβαίνει, που τυχαίνει σε κάποιον: «μην επιδεικνύεις τα λεφτά σου, γιατί μένει το μάτι του κόσμου»·
- μένω μ' ανοιχτά μάτια ή μένω μ' ανοιχτά τα μάτια ή μένω μ' ανοιχτά τα μάτια μου ή μένω με τα μάτια ανοιχτά ή μένω με τα μάτια μου ανοιχτά, εκπλήσσομαι έντονα με αυτό που μου λέει ή που μου δείχνει κάποιος: «έμεινα με τα μάτια ανοιχτά, μόλις είδα το καινούριο του αυτοκίνητο || μόλις μου είπε πως σκέφτεται να χωρίσει, έμεινα με τα μάτια ανοιχτά, γιατί αυτός ήταν τρελά ερωτευμένος με τη γυναίκα του»·
- μέσ' απ' τα μάτια μου, βλ. φρ. *μπροστά απ' τα μάτια μου*·
- μέσα στα μάτια μου, βλ. *συνηθέστ. μπροστά στα μάτια μου*·
- μέχρις εκεί που φτάνει το μάτι σου, βλ. φρ. *ως εκεί που φτάνει το μάτι σου*·
- μη με δει κανένα μάτι, μη με δει, αντιληφθεί κάποιος άνθρωπος: «θα 'ρθω μόλις σκοτεινιάσει, για να μη με δει κανένα μάτι». (Λαϊκό τραγούδι: *κανένα μάτι μη μας δει, πέτα σαν πρώτα το κλειδί*)·
- μήπως με γελούν τα μάτια μου; λέγεται στην περίπτωση που μας είναι πολύ δύσκολο να πιστέψουμε αυτό που βλέπουμε: «μήπως με γελούν τα μάτια μου, ρε παιδιά; Έχω πράγματι τον πρώτο αριθμό του λαχείου;»·
- μήπως πήρε το μάτι σου, μήπως είδες τυχαία, μήπως έτυχε να δεις: «μήπως πήρε το μάτι σου τον αναπτήρα μου; || μήπως πήρε το μάτι σου τον τάδε στη συγκέντρωση;»·
- μικρό είναι το μάτι σου! **α.** επιθετική απάντηση σε άτομο που υποστηρίζει πως κάτι που έχουμε ή που του δείχνουμε είναι μικρό, άχρηστο ή χωρίς καθόλου αξία. **β.** επιθετική απάντηση σε άτομο που υποστηρίζει πως λόγω μικρής ηλικίας, δεν μπορούμε να φέρουμε σε πέρας κάτι·

- μικρός, (μικρή, μικρό) στο μάτι, μεγάλος (μεγάλη, μεγάλο) στο κρεβάτι, **α.** ειρωνική απάντηση σε άτομο που υποστηρίζει πως λόγω μικρής ηλικίας, δεν έχουμε την εμπειρία της ερωτικής πράξης. **β.** (ειδικά για άντρα) ειρωνική απάντηση σε άτομο που υποστηρίζει πως δεν είμαστε άξιοι να επιβάλλουμε τη σεξουαλική πράξη, επειδή έχουμε μικρό πέος, πράγμα για το οποίο, βέβαια, έχουμε εντελώς αντίθετη γνώμη, όχι ως προς το μέγεθος, αλλά ως προς την ικανότητα. Συνών. τα ακριβά αρώματα, τα βάζουν σε μικρά μπουκαλάκια. Πρβλ. οὐκ ἐν τῷ πολλῷ τό εὖ· βλ. και φρ. μικρό είναι το μάτι σου(!)

- μιλάνε με τα μάτια, τα άτομα για τα οποία γίνεται λόγος συνεννοούνται από απόσταση κάνοντας νοήματα με τα μάτια ή συνεννοούνται αθόρυβα ή ξέρει τόσο καλά ο ένας τον άλλον, που συνεννοούνται με μια ματιά: «πάντοτε κάνουν την ίδια κίνηση, γιατί μιλάνε με τα μάτια». (Λαϊκό τραγούδι: η σιωπή είναι χρυσός, θα το δεις, **με τα μάτια μιλάμε** εμείς)

- μιλάνε τα μάτια του, **α.** είναι πολύ εκφραστικός, δεν μπορεί να κρύψει αυτό που νιώθει. «όσο και να προσπαθήσει να κρύψει κάτι, δεν μπορεί, γιατί μιλάνε τα μάτια του || υποστηρίζει πως δεν είναι ερωτευμένος μαζί της, αλλά μιλάνε τα μάτια του». (Λαϊκό τραγούδι: **αχ! Σαμιωτίτσα μου τρελή, τα μάτια σου μιλούνε πως άλλονε κοιτάζουνε και με μένανε γελούνε**). **β.** δείχνει τον εσωτερικό του κόσμο, τον χαρακτήρα του από την έκφραση των ματιών του: «αποκλείεται να 'ναι κακός άνθρωπος, γιατί μιλάνε τα μάτια του τι ακριβώς είναι»

- μολύβι για τα μάτια, βλ. λ. [μολύβι](#).

- μου ανοίγουν τα μάτια, με διαφωτίζουν για κάτι που είχα άγνοια, ιδίως για τις κρυφές ερωτικές επιδόσεις αγαπημένου ή συγγενικού μου προσώπου: «αν δε μου άνοιγαν τα μάτια οι φίλοι μου, δε θα μάθαινα πως η γυναίκα μου είχε γκόμενο»

- μου άστραψε στο μάτι, βλ. συνηθέστ. μου γυάλισε στο μάτι.

- μου 'βγαλε το μάτι, μου προξένησε μεγάλη ζημιά, ηθική ή υλική: «πίστευα πως, επειδή ήταν φίλος μου, θα με βοηθούσε, αλλά αυτός μου 'βγαλε το μάτι». (Λαϊκό τραγούδι: **όσες φορές συμπόνεσα την ξένη δυστυχία, πληρώθηκα αχάριστα, μου γύρισαν την πλάτη κι αν δεν τους επρολάβαινα, θα μου 'βγαζαν το μάτι**).

- μου βγήκαν τα μάτια απ' έξω ή μου βγήκαν τα μάτια απ' όξω, **α.** ένιωσα μεγάλη έκπληξη βλέποντας κάτι, δεν πίστευα σε αυτό που έβλεπα: «επειδή ξέρω πόσο φτωχός είναι, μόλις τον είδα να κυκλοφορεί με τέτοια αυτοκινητάρα, μου βγήκαν τα μάτια απ' έξω». **β.** κοίταζα επίμονα κάτι που με είχε εντυπωσιάσει πολύ, που δε χόρταινα να βλέπω: «ήταν τόσο όμορφη γυναίκα, που μου βγήκαν τα μάτια απ' έξω να κοιτάζω». Η σκηνή αυτή είναι αγαπημένη στους σκιτσογράφους, καθώς και στους δημιουργούς ηρώων των κινούμενων σχεδίων που σχεδιάζουν τους βολβούς των ματιών να πετάγονται προς τα έξω με ελατήρια.

- μου βγήκαν τα μάτια σαν λουκουμάδες, βλ. φρ. μου βγήκαν τα μάτια απ' έξω. Από παρομοίωση του βολβού των ματιών με το λουκουμά.

- μου γυάλισε στο μάτι, (για πρόσωπα ή πράγματα) με εντυπωσίασε πάρα πολύ και μου κίνησε την περιέργεια να το(ν) περιεργαστώ προσεκτικά, ή μου προξένησε την επιθυμία να το(ν) αποκτήσω: «μου γυάλισε στο μάτι το σπίτι του κι έμεινα να το χαζεύω με τις ώρες || μόλις είδα το καινούριο του αυτοκίνητο, μου γυάλισε στο μάτι κι αποφάσισα να το αγοράσω κι εγώ || μου γυάλισε στο μάτι αυτή η γυναίκα και θα την κάνω δική μου οπωσδήποτε».

- μου γύρισε το μάτι, εξοργίστηκα, εξαγριώθηκα, βγήκα εκτός εαυτού και αντέδρασα βίαια: «μόλις τον είδα να χτυπάει τον πατέρα του, μου γύρισε το μάτι και τον έσπασα στο ξύλο».

- μου μπήκε στο μάτι, **α.** μου έγινε πολύ ενοχλητικός, πολύ προκλητικός: «τον είχα προειδοποιήσει να καθίσει ήσυχα, αλλά αυτός μου μπήκε στο μάτι, γι' αυτό κι εγώ τον πλάκωσα στο ξύλο». Από την εικόνα του ατόμου που νιώθει άσχημα, όταν μπει κάποια ακαθαρσία ή σκόνη στο μάτι του. **β.** (για πρόσωπα ή πράγματα) με εντυπωσίασε πάρα πολύ και μου κίνησε την περιέργεια να το(ν) περιεργαστώ προσεκτικά, ή μου προξένησε την επιθυμία να το(ν) αποκτήσω: «μόλις είδα την ομορφιά και τα κάλλη της, μου γυάλισε στο μάτι || αυτό τ' αυτοκίνητο πολύ μου γυάλισε στο μάτι κι οπωσδήποτε θα τ' αγοράσω». (Λαϊκό τραγούδι: **δεν έχει άλλος στον Περαία τέτοια γκόμενα**

ωραία· κάνει μπαμ όπου κι αν βγαίνει σ' ολονών **τα μάτια μπαίνει**)· βλ. και φρ. του μπαίνω στο μάτι·

- μου 'φερε τη χολή στα μάτια, βλ. λ. [χολή](#)·

- μου χτύπησε άσχημα στο μάτι, μου έκανε κακή εντύπωση η ενέργεια κάποιου: «μου χτύπησε άσχημα στο μάτι η χειρονομία που έκανες, τη στιγμή που περνούσε εκείνη η γυναίκα από δίπλα σου»·

- μου χτύπησε στο μάτι, βλ. φρ. μου γυάλισε στο μάτι·

- μπαίνω αγκάθι στο μάτι (κάποιου), βλ. λ. [αγκάθι](#)·

- μπαίνω καρφί στο μάτι (κάποιου), βλ. λ. [καρφί](#)·

- μπαίνω στο μάτι (κάποιου), προκαλώ τη ζήλια του: «αγόρασα καινούριο αυτοκίνητο και κάθε τόσο περνώ μπροστά απ' το σπίτι του για να μπαίνω στο μάτι του». (Λαϊκό τραγούδι: *εγώ θε να γλεντάω για το νάτι σου και μ' άλλη θα περνάω, να **μπω στο μάτι σου***). Συνών. *μπαίνω αγκάθι στο μάτι (κάποιου) / μπαίνω καρφί στο μάτι (κάποιου)*·

- *μπροστά απ' τα μάτια μου*, ενώ το πρόσεχα, ενώ το κοιτούσα: «ακούμπησα για λίγο το δεματάκι που κρατούσα στο τραπέζι και μου το 'κλεψαν μπροστά απ' τα μάτια μου»·

- *μπροστά στα μάτια μου*, **α.** ακριβώς μπροστά μου: «η τράκα έγινε μπροστά στα μάτια μου». **β.** παρουσία μου: «το συμβόλαιο υπογράφηκε απ' τους δυο ενδιαφερομένους μπροστά στα μάτια μου»·

- ... *να δουν τα μάτια σου!* δηλώνει πως υπάρχει σε μεγάλη αφθονία αυτό που μόλις προαναφέρεται: «έχει λεφτά ο τάδε; -Λεφτά να δουν τα μάτια σου! || έχει καμιά γκόμενα ο τάδε; -Γκόμενες να δουν τα μάτια σου! || υπάρχουν γυναίκες εκεί που θα πάμε; -Γυναίκες να δουν τα μάτια σου!». Πολλές φορές, μετά το ρ. της φρ. ακολουθεί το *εσύ*·

- *να δούμε τι θα δουν ακόμα τα μάτια μας!* ή *να δούμε τι θα δουν τα μάτια μας ακόμα!* έκφραση απορίας, έκπληξης, θαυμασμού ή δυσφορίας για κάτι που δεν πιστεύουμε ή δεν πιστεύαμε πως θα μπορούσε να γίνει και που περιμένουμε πια να γίνουν και άλλα στη συνέχεια: «ήρθαν τα παλιόπαιδα, στάθηκαν μπροστά μου και χωρίς καμιά ντροπή άρχισαν να φιλιούνται». -*Να δούμε τι θα δουν ακόμα τα μάτια μας απ' τη σημερινή νεολαία!* || *έβγαλαν, λέει, ένα τηλέφωνο, που μπορείς να βλέπεις αυτόν που σου τηλεφωνεί.* -*Να δούμε τι θα δουν ακόμα τα μάτια μας!*». Πολλές φορές, της φρ. προτάσσεται το *για*·

- *να, έγινε το μάτι του!* ένιωσε μεγάλη έκπληξη: «μόλις μ' είδε αγκαλιά με την τάδε, να, έγινε το μάτι του!». Συνοδεύεται συνήθως από χειρονομία με το δείκτη και τον αντίχειρα να σχηματίζουν μπροστά στο στήθος υπερμεγέθη κύκλο, χωρίς να ενώνονται τα δάχτυλα στις άκρες τους·

- *να, κάνει το μάτι του!* ποθεί έντονα να αποκτήσει κάτι, γιατί το στερείται τελείως: «μόλις δει κανένα καινούριο αυτοκίνητο, να, κάνει το μάτι του!». Συνοδεύεται από την αμέσως παραπάνω χειρονομία·

- *να μη με δει το βάσκανο και το κακό το μάτι!* λέγεται με αυτοσαρκασμό από άτομο που βρίσκεται σε πολύ άσχημη κατάσταση στην ερώτηση κάποιου *πώς πας* ή *πώς τα πας*·

- *να μη σε δει το βάσκανο και το κακό το μάτι!* ευχετική έκφραση προς αποτροπή βασκανίας ή άλλου κακού: «εκεί που θα πας, παιδάκι μου, να μη σε δει το βάσκανο και το κακό το μάτι!». (Λαϊκό τραγούδι: *του είχα βάλει φυλαχτό πετράδι θαλασσί να μη μας δει μάτι κακό και μ' αρνηθείς κι εσύ*)·

- *να μη σε δουν τα μάτια μου!* είδος κατάρας με την έννοια να πεθάνεις·

- *να μη σε πιάσει μάτι!* ευχετική έκφραση προς αποτροπή βασκανίας ή άλλου κακού: «εκεί στα ξένα που θα πας, παιδάκι μου, να μη σε πιάσει μάτι!»·

- να μη χαρώ τα μάτια μου! όρκος που δίνονται σε κάποιον για να γίνουμε πιστευτοί σε αυτά που λέμε: «αν σου λέω ψέματα, να μη χαρώ τα μάτια μου». Συνών. να μη χαρώ ό,τι αγαπώ! / να μη χαρώ τα νιάτα μου! / να μη χαρώ τα παιδιά μου! / να μη χαρώ τη ζωή μου! / να μη χαρώ τη μάνα μου! / να μη χαρώ τη μανούλα μου! / να μη χαρώ το στεφάνι μου(!).

- να στα μάτια μου! έκφραση δυσαρέσκειας που στρέφεται κατά του εαυτού μας για πράξη που δεν έπρεπε να την κάνουμε ή που μετανιώσαμε γι' αυτήν: «να στα μάτια μου, που πήγα και τον βοήθησα ο βλάκας! || να στα μάτια μου, που αγόρασα αυτή την τηλεόραση!». Συνήθως συνοδεύεται με παράλληλο αυτομούντζωμα.

- να στα μάτια σου! επιθετική έκφραση σε άτομο που μας μούντζωσε και που συνοδεύεται με αντίστοιχη χειρονομία.

- να, το μάτι του γαρίδα! βλ. φρ. να, κάνει το μάτι του(!).

- να χαρείς τα μάτια σου! (τα δυο!), ευχετική έκφραση σε κάποιον, για να μας βοηθήσει ή να μας εξυπηρετήσει σε κάτι ή να προσέχει να μη του συμβεί κάτι: «να χαρείς τα μάτια σου τα δυο, δώσε μου τα λεφτά που μου χρειάζονται! || εκεί που θα πας, παιδάκι μου, να χαρείς τα μάτια σου μην μπλέξεις με τους αλήτες!». (Τραγούδι: μπάρμπα Γιάννη με τις στάμνες και με τα σταμνάκια σου **να χαρείς τα μάτια σου**). Πολλές φορές, της φρ. προτάσσεται το αμάν ή το έλα. Συνών. να χαρείς ό,τι αγαπάς! / να χαρείς τα νιάτα σου! / να χαρείς τα νιάτα σου και τη λεβεντιά σου! (και την ομορφιά σου!) / να χαρείς τα παιδιά σου! / να χαρείς τη ζωή σου! / να χαρείς τη μάνα σου! / να χαρείς τη μανούλα σου! / να χαρείς το στεφάνι σου(!).

- ξέπεσε στα μάτια μου, έπαυσα να εκτιμώ κάποιον λόγω κακής συμπεριφοράς του: «απ' τη στιγμή που με κατηγορήσε χωρίς λόγο, ξέπεσε στα μάτια μου».

- ο θυμός μάτια δεν έχει, βλ. λ. [θυμός](#).

- όποιος ανακατώνεται με τα χρώματα, θα μπουν στα μάτια του, βλ. λ. [χώμα](#).

- όποιος έχει μάτια, βλέπει, το πράγμα είναι προφανές: «όποιος έχει μάτια, βλέπει το λόγο για τον οποίο αγαπάει τη γυναίκα του». (Κρητική μαντινάδα: εμέ το λέει η καρδούλα μου κι **όποιος έχει μάτια, βλέπει, άλλοι αγαπούν με την καρδιά και άλλοι με την τσέπη**). Πολλές φορές, της φρ. προτάσσεται το μήπως ή το νομίζεις πως ή το μήπως νομίζεις πως.

- όποιος πει κακό για μας, να του βγει το μάτι σαν λουκουμάς, είδος κατάρας, που τη λέμε για να προλάβουμε κάποιον, που έχουμε την εντύπωση πως ετοιμάζεται να μας κακολογήσει.

- όσο έχω τα μάτια μου ανοιχτά ή όσο θα έχω τα μάτια μου ανοιχτά, όσο (θα) βρίσκομαι στη ζωή: «όσο θα έχω τα μάτια μου ανοιχτά, θα είσαι υπό την προστασία μου».

- όσο παίρνει το μάτι σου, ως εκεί που βλέπεις, ως εκεί που μπορείς να δεις: «όσο παίρνει το μάτι σου, τα χωράφια είναι του παππού μου».

- όσο που φτάνει το μάτι σου, βλ. φρ. ως εκεί που φτάνει το μάτι σου.

- όταν μιλάει, σε κοιτάζει στα μάτια, είναι ευθύς, ειλικρινής και σίγουρος για αυτά που μας λέει: «τον εμπιστεύομαι αυτόν τον άνθρωπο, γιατί, όταν μιλάει, σε κοιτάζει στα μάτια».

- παίζει το μάτι μου, σε ένα από τα μάτια μου το βλέφαρο κάνει ανεπαίσθητες νευρικές συσπάσεις. Σύμφωνα με τη λαϊκή δοξασία, αν παίζει το αριστερό μου μάτι, θα μου συμβεί σε σύντομο χρονικό διάστημα κάτι κακό ή θα δω κάποιον ανεπιθύμητο και αν παίζει το δεξί, θα μου συμβεί κάτι καλό ή θα δω κάποιον που επιθυμώ.

- παίζει το μάτι του (της), **α.** ερευνά επίμονα με το βλέμμα του (της) να εντοπίσει γυναικεία (αντρική) παρουσία, ερωτοτροπεί με γυναίκα (με άντρα): «μόλις έγινε παλικαράκι, άρχισε να παίζει το μάτι του || μπορεί να είναι παντρεμένη, αλλά παίζει το μάτι της». **β.** είναι πολύ έξυπνος: «αυτός θα προκόψει γρήγορα στη ζωή του, γιατί

παίζει το μάτι του»·

- *παίρνω μάτι, α.* παρακολουθώ αθέατος την ερωτική δραστηριότητα ζευγαριού: «το καλοκαίρι κάθομαι στο μπαλκόνι και παίρνω μάτι ένα ζευγαράκι που πηδιέται με τα παράθυρα ανοιχτά στην απέναντι πολυκατοικία». (Τραγούδι: *μια ψυχή που 'ναι να βγει και κάνει κράτει με τα δόντια, με τα νύχια, με το νου που αντέχει κι ακόμα παίρνει μάτι μπανιστήρι στην αυλή του διπλανού μωρέ παιδιά!*). **β.** (γενικά) κοιτάζω, βλέπω, παρατηρώ: «καθόταν σ' ένα παγκάκι της παραλίας κι έπαιρνε μάτι τον κόσμο που έκανε βόλτα»· βλ. και φρ. *κάνω μάτι*·

- *παίρνω τα μάτια μου και φεύγω ή παίρνω τώνε ματιών μου και φεύγω ή παίρνω των οματιών μου και φεύγω*, νιώθω έντονη απελπισία και απομακρύνομαι από έναν κύκλο ανθρώπων. (Λαϊκό τραγούδι: **θα πάρω πια τα μάτια μου να φύγω, να φύγω κι απ' τον κόσμο να χαθώ**)·

- *παίρνω το μάτι, ματιάζομαι*: «κάθε τόσο τρέχει απ' τη μια ξεματιάστρα στην άλλη, γιατί παίρνει εύκολα το μάτι»·

- *παρά μάτι*, παραλίγο: «πέταξε μια πέτρα και παρά μάτι θα με χτυπούσε»·

- *πετάει το μάτι μου*, βλ. συνηθέστ. *παίζει το μάτι μου*·

- *πέφτω (μπροστά) στα μάτια του*, μειώνομαι ηθικά μπροστά του, πέφτω στην υπόληψη κάποιου: «δεν ζήτησα δανεικά απ' αυτόν, γιατί δεν ήθελα να πέσω στα μάτια του»·

- *πέφτω στα μάτια του κόσμου*, μειώνομαι ηθικά στη κοινωνία: «μη κάνεις παρέα μ' αυτούς τους αλήτες, γιατί πέφτεις στα μάτια του κόσμου»·

- *πήγε από μάτι ή πήγε από κακό μάτι*, πέθανε από μάτιασμα: «πέθανε ξαφνικά και λένε πως πήγε από κακό μάτι»·

- *ποιο μάτι μου παίζει*; ερώτηση σε κάποιον να βρει ποιανού ματιού μου το βλέφαρο κάνει ανεπαίσθητες νευρικές συσπάσεις. Σύμφωνα με τη λαϊκή δοξασία, αν το βρει, υποτίθεται πως θα δούμε μαζί κάτι καλό ή κακό·

- *ποιος στραβός δε θέλει τα μάτια του!* βλ. συνηθέστ. *ποιος στραβός δε θέλει το φως του(!)*·

- *ποιος τυφλός δε θέλει τα μάτια του!* βλ. συνηθέστ. *ποιος τυφλός δε θέλει το φως του(!)*·

- *πονάει δόντι*, βγάζει μάτι, βλ. λ. [δόντι](#)·

- *πού να κλείσω μάτι!* δεν μπόρεσα στιγμή να κοιμηθώ, γιατί με απασχολούσε σοβαρότατο πρόβλημα: «όλο το βράδυ στριφογυρνούσε ένα κουνούπι πάνω απ' το κεφάλι μου και πού να κλείσω μάτι! || δεν είχα συμπληρώσει τα λεφτά της επιταγής κι όλο το βράδυ πού να κλείσω μάτι! || οι διπλανοί μου αρραβώνιαζαν την κόρη τους και πού να κλείσω μάτι απ' τις φωνές και τα τραγούδια τους». (Λαϊκό τραγούδι: *κάθε φορά που ξημερώνει δεκατρείς, δε βγαίνω απ' το κρεβάτι, κλειδώνω πόρτες και παράθυρα, μα πού να κλείσω μάτι!*)·

- *πριν ακόμη ανοίξω καλά καλά τα μάτια μου*, ενώ ήμουν ακόμη ζαλισμένος από τον ύπνο, ενώ ακόμη δεν είχα ξυπνήσει εντελώς, ενώ χουζούρευα ακόμη στο κρεβάτι: «είμαι πολύ θυμωμένος μαζί του, γιατί, πριν ακόμη ανοίξω καλά καλά τα μάτια μου, ήρθε και μου ζητούσε δανεικά»·

- *πρώτα τρώει το μάτι και μετά το στομάχι*, για να θέλει κανείς να φάει κάποιο φαγητό, θα πρέπει να παρουσιαστεί αυτό με εντυπωσιακό τρόπο, θα πρέπει να είναι καλά σερβιρισμένο: «όσο και να πεινώ, αν δεν είναι σωστά σερβιρισμένο το φαγητό δεν τρώω, γιατί πρώτα τρώει το μάτι και μετά το στομάχι»·

- *πρωτάνοιξε τα μάτια του*, γεννήθηκε: «πρωτάνοιξε τα μάτια του μέσα στη δίνη του πολέμου»·

- *ρίχνω κάτω τα μάτια ή ρίχνω κάτω τα μάτια μου ή ρίχνω τα μάτια κάτω ή ρίχνω τα μάτια μου κάτω*, κατεβάζω το βλέμμα μου από σεβασμό, ντροπή ή ενοχή: «κάθε φορά που μου μιλάει κάποιος ηλικιωμένος, ρίχνω κάτω τα

μάτια μου και τον ακούω προσεκτικά || κάθε φορά που έχω τη φωλιά μου λερωμένη και μου μιλούν γι' αυτό το θέμα, ρίχνω τα μάτια μου κάτω και δε βγάζω λέξη»·

- σ' όλα υπάρχει νόμος εις τα μάτια όχι όμως, βλ. λ. [νόμος](#)·

- στα μάτια μου! όρκος για να γίνουμε πιστευτοί σε αυτά που λέμε. (Λαϊκό τραγούδι: **στα μάτια μου στ' ορκίζομαι στα δύο πως χωρίζουμε, στα κοφτερά λεπίδια σου, στα μάτια και στα φρύδια σου**). Από το ότι τα μάτια, είναι από τα πολυτιμότερα όργανα του ανθρώπινου σώματος και κανείς δε θα ήθελε να τα χάσει·

- στέγνωσαν τα μάτια μου, έκλαψα τόσο πολύ που τα μάτια μου δεν μπορούν να βγάλουν άλλα δάκρυα: «στο θάνατο του πατέρα μου στέγνωσαν τα μάτια μου». (Λαϊκό τραγούδι: *απόψε που πονώ, να κλάψω δεν μπορώ. Τα στήθια μου ματώσανε, **τα μάτια μου στεγνώσανε**, να κλάψω δεν μπορώ*)·

- στέρεψαν τα μάτια μου, βλ. συνηθέστ. στέρεψαν τα δάκρυά μου, λ. δάκρυ·

- στήνω μάτι, βλ. συνηθέστ. κάνω μάτι·

- στήνω τα μάτια μου ή στήνω το μάτι μου, βλέπω, παρακολουθώ προσεκτικά, επίμονα: «στήσε καλά τα μάτια σου να δεις ποιος θα μπει και ποιος θα βγει απ' την αίθουσα»·

- στυλώνω τα μάτια μου (σε κάποιον, κάπου ή σε κάτι), βλ. φρ. στυλώνω το βλέμμα μου·

- σφαλίζω τα μάτια ή σφαλίζω τα μάτια μου, βλ. φρ. κλείνω τα μάτια·

- τ' άρπαξαν κάτω απ' τα μάτια μου, βλ. φρ. τ' άρπαξαν μέσ' απ' τα μάτια μου·

- τ' άρπαξαν μέσ' απ' τα μάτια μου, μου το έκλεψαν αστραπιαία και χωρίς να το αντιληφθώ, ενώ είχα συνέχεια οπτική επαφή μαζί του, ενώ βρισκόταν συνέχεια κάτω από το βλέμμα μου: «ακούμπησα εδώ τα πράγματά μου για να ξεκουραστώ λιγάκι, και τ' άρπαξαν μέσ' απ' τα μάτια μου»·

- τ' άρπαξαν μπροστά απ' τα μάτια μου, βλ. φρ. τ' άρπαξαν μέσ' απ' τα μάτια μου·

- τα μάτια γαρίδα! προτρεπτική έκφραση σε άτομο να είναι προσεκτικός, ιδίως σε αυτά που λέει ή κάνει κάποιος: «εκεί που θα πας τα μάτια γαρίδα μήπως και καταλάβεις τι σκοπεύουν να κάνουν με τη δουλειά που μας ενδιαφέρει»·

- τα μάτια είναι οι καθρέφτες της ψυχής, από τα μάτια του ανθρώπου μπορεί να καταλάβει κανείς το ποιόν του: «μόλις δει κάποιον στα μάτια, καταλαβαίνει αμέσως τι καπνό φουμάρει, γιατί τα μάτια είναι οι καθρέφτες της ψυχής»·

- τα μάτια είναι τα παράθυρα της ψυχής, βλ. συνηθέστ. τα μάτια είναι οι καθρέφτες της ψυχής·

- τα μάτια σου ανοιχτά, προτροπή σε κάποιον να είναι πολύ προσεκτικός σε αυτά που λέει ή κάνει ο ίδιος ή σε αυτά που λέει ή κάνει κάποιος ή κάποιος: «όταν βρεθείς στον κύκλο τους, τα μάτια σου ανοιχτά, γιατί είναι πολύ παράξενοι άνθρωποι || μόλις συναντηθούν, τα μάτια σου ανοιχτά για να μάθουμε τι θα πουν»·

- τα μάτια σου γαρίδα, βλ. φρ. τα μάτια σου τέσσερα·

- τα μάτια σου τέσσερα (δεκατέσσερα, εικοσιτέσσερα), προτροπή σε κάποιον να είναι πολύ προσεκτικός. (Λαϊκό τραγούδι: *που 'χει τα πόδια τέσσερα, **τα μάτια δεκατέσσερα***)·

- τα μάτια του βγάζουν αστραπές, βλ. φρ. τα μάτια του πετούν αστραπές·

- τα μάτια του βγάζουν σπίθες, βλ. φρ. τα μάτια του πετούν σπίθες·

- τα μάτια του βγάζουν φωτιές, βλ. φρ. τα μάτια του πετούν αστραπές·
- τα μάτια του πετούν αστραπές, είναι πολύ οργισμένος (πράγμα που φαίνεται από την αγριότητα του βλέμματός του): «τα μάτια του πετούσαν αστραπές, μόλις έμαθε ποιος τον κάρφωσε στην Ασφάλεια»·
- τα μάτια του πετούν κεραυνούς, βλ. φρ. τα μάτια του πετούν αστραπές·
- τα μάτια του πετούν σπίθες, νιώθει μεγάλο εκνευρισμό, είναι πολύ θυμωμένος, νιώθει μεγάλο μίσος για κάποιον ή για κάτι: «κάθε φορά που βλέπει αυτόν τον άνθρωπο, τα μάτια του πετούν σπίθες, γιατί ξέρει πως συνέχεια τον κατηγορεί»·
- τα μάτια του πετούν φωτιές, κατέχεται από έντονο ψυχικό συναίσθημα: «κάθε φορά που τη βλέπει να περνάει έξω απ' το μαγαζί του, τα μάτια του πετούν φωτιές». (Λαϊκό τραγούδι: *μες στην Καλλίπολη μια κούκλα και ζηλιάρα -τα δυο ματάκια της πάντα πετούν φωτιές- δεν ξέρω πώς με πλάνεψε η κακιά γκριλιάρα, με τα παιχνίδια και τις τόσες μαργολιές*)·βλ. και φρ. τα μάτια του πετούν αστραπές·
- τέντωσε τα μάτια του, άνοιξε διάπλατα τα μάτια του από απορία ή έκπληξη, βλέποντας κάποιον ή κάτι: «μόλις μ' είδε με τι γυναίκα κυκλοφορούσα, τέντωσε τα μάτια του και με πήρε από πίσω»·
- τη γδύνω με τα μάτια (μου), την κοιτάζω επίμονα, λεπτομερειακά και με προκλητικό βλέμμα εξετάζω το κορμί της: «απ' όπου και αν περάσει αυτή η γυναικάρια, τη γδύνουν οι άντρες με τα μάτια»·
- την έχω στο μάτι ή την έχω βάλει στο μάτι, μου αρέσει πάρα πολύ και ψάχνω την ευκαιρία ή επιδιώκω να βρω την κατάλληλη στιγμή να συνάσω μαζί της ερωτικό δεσμό: «απ' τη μέρα που τη γνώρισα, την έχω βάλει στο μάτι αυτή τη γυναίκα»·
- την τρώω με τα μάτια, την κοιτάζω επίμονα και αποκάλυπτα, γιατί την ποθώ πολύ: «όση ώρα καθόταν απέναντί μου, την έτρωγα με τα μάτια»·
- της γκούρλωσα τα μάτια, της επέβαλα βίαια τη σεξουαλική πράξη: «ήταν πολύ σεξουλιάρια γυναίκα κι όλο το βράδυ στη γκαρσονιέρα της γκούρλωσα τα μάτια»·
- της γύρισα τα μάτια ανάποδα, την έκανα να φτάσει σε έντονη σεξουαλική ηδονή: «δεν έβρισκε τον κατάλληλο άντρα κι όταν ξαπλώσαμε, της γύρισα τα μάτια ανάποδα». Από το ότι, πολλές φορές, όταν η γυναίκα φτάνει σε έντονη σεξουαλική κορύφωση, τα μάτια της καλύπτονται από το ασπράδι τους·
- της έβγαλα τα μάτια απ' έξω ή της έβγαλα τα μάτια απ' όξω, βλ. φρ. της πέταξα τα μάτια απ' έξω·
- της (του) κάνω μάτι, βλ. φρ. της (του) κλείνω (το) μάτι·
- της (του) κλείνω πονηρά το μάτι, **α.** της γνέφω με νόημα κλείνοντας ελαφρά το μάτι μου για να της δώσω να καταλάβει ως με ενδιαφέρει ερωτικά: «μόλις ο αδερφός της αντιλήφθηκε πως ο άλλος της έκλεισε πονηρά το μάτι, τον άρπαξε στα χέρια του και τον σακάτεψε στο ξύλο». **β.** λέω, αναφέρω, ανακοινώνω κάτι επιλήψιμο ή παράνομο στην ομήγυρη και του γνέφω με τρόπο, κλείνοντας ελαφρά το μάτι μου, για να του δώσω να καταλάβει πως γνωρίζω ότι είναι και αυτός συμμετοχος, συνένοχος: «επειδή γνώριζα πως συμμετείχε κι αυτός στην κομπίνα με τις προμήθειες, όταν αναφέρθηκα σ' αυτή του 'κλεισα πονηρά το μάτι»·
- της (του) κλείνω (το) μάτι, της γνέφω με νόημα κλείνοντας ελαφρά το μάτι μου για να της δώσω να καταλάβει πως με ενδιαφέρει: «μόλις κάθισε στο διπλανό τραπεζάκι, άρχισα να της κλείνει το μάτι για να καταλάβει τις προθέσεις μου». (Λαϊκό τραγούδι: *τ' αβγά κάθε πρωί έφερνε στο παζάρι· τα 'δινε ακριβά, τα 'δινε και για χάρη· σ' όποιον της μιλούσε κάτι έκλεινε και το μάτι*)·
- της Παναγιάς τα μάτια, βλ. λ. [Παναγία](#)·
- της πέταξα τα μάτια απ' έξω ή της πέταξα τα μάτια απ' όξω, της επέβαλα βίαια τη σεξουαλική πράξη: «μου

‘κανε τη δύσκολη, αλλά όταν κλειστήκαμε στο δωμάτιο, της πέταξα τα μάτια απ’ όξω»·

- *τι βλέπουν τα μάτια μου;* έκφραση απορίας, έκπληξης, δυσαρέσκειας ή θαυμασμού για κάτι καλό ή κακό που βλέπουμε ή μας δείχνουν: «τι βλέπουν τα μάτια μου, πάλι μεθυσμένος είσαι; || τι βλέπουν τα μάτια μου, πάλι μαλώνεις μέσα στους δρόμους; || τι βλέπουν τα μάτια μου, αγόρασες καινούριο αυτοκίνητο;». Στην τελευταία περίπτωση, που πρόκειται για κάτι καλό, πολλές φορές της φρ. προτάσσεται διπλό *μπα*·

- *τι θα δουν ακόμα τα μάτια μας!* βλ. φρ. *να δούμε τι θα δουν ακόμα τα μάτια μας(!)*·

- *το βγάζω τα μάτια*, (για μηχανήματα) το καταστρέφω εντελώς, το αχρηστεύω: «του ‘δωσα τ’ αυτοκίνητό μου να κάνει μια βόλτα και το ‘βγαλε τα μάτια». Από την εικόνα του ατόμου που δεν έχει μάτια και δεν μπορεί να κινηθεί μοναχό του·

- *το βλέπω και δεν το πιστεύουν τα μάτια μου*, νιώθω μεγάλη έκπληξη για κάτι καλό ή κακό που βλέπω: «κοτζάμ μαντράχαλος και χτυπάς μικρό παιδί, το βλέπω και δεν το πιστεύουν τα μάτια μου». Πολλές φορές, της φρ. προτάσσεται *το τι να σου πω*·

- *το βλέπω μ’ άλλο μάτι*, από τα νέα δεδομένα που προέκυψαν, άλλαξε η αντιμετώπιση μου για κάτι είτε προς το καλύτερο είτε προς το χειρότερο, το εξετάζω πια από διαφορετική σκοπιά: «τώρα που μου λες πως ο συνεταιίρος σου έχει πολλά λεφτά, το βλέπω μ’ άλλο μάτι και δεν έχω καμιά αντίρρηση γι’ αυτόν το συνεταιρισμό || απ’ τη στιγμή που μου λες πως ο συνεταιίρος σου δεν έχει δραχμή, τώρα το βλέπω μ’ άλλο μάτι και σε συμβουλεύω να μη συνεταιριστείς μαζί του»·

- *το βλέπω με διαφορετικό μάτι*, βλ. φρ. *το βλέπω μ’ άλλο μάτι*·

- *το βλέπω με κακό μάτι*, η στάση μου δεν είναι ευνοϊκή απέναντι σε κάτι: «όσο για τη συγχώνευση των δυο εταιρειών, το βλέπω με κακό μάτι»·

- *το βλέπω με καλό μάτι*, η στάση μου είναι ευνοϊκή απέναντι σε κάτι: «όσον αφορά την επέκταση της εταιρείας σου, το βλέπω με καλό μάτι»·

- *το βλέπω με ψυχρό μάτι*, εξετάζω, κρίνω κάτι με πλήρη αντικειμενικότητα, χωρίς να υπεισέρχεται το συναίσθημα: «επειδή είναι αδερφός σου, δεν μπορείς να κρίνεις αμερόληπτα τις ενέργειές του, εγώ όμως, που είμαι ουδέτερος, το βλέπω με ψυχρό μάτι και μπορώ να σου πω πως ενήργησε λάθος»·

- *το γινάτι βγάζει μάτι*, βλ. λ. [γινάτι](#)·

- *το είδα με τα μάτια μου ή το είδα με τα ίδια μου τα μάτια*, υπήρξα αυτόπτης μάρτυρας σε κάποιο γεγονός: «θέλω να με πιστέψεις απόλυτα, γιατί, ό,τι σου λέω, το είδα με τα ίδια μου τα μάτια». Σε περίπτωση έντονης αμφισβήτησης του συνομιλητή μας, η φρ. κλείνει, πολλές φορές, με *το τι άλλο να σου πω*·

- *το ένα του μάτι βλέπει στην ανατολή και τ’ άλλο στη δύση*, είναι πολύ αλλήθωρος: «θα καταλάβεις αμέσως για ποιόν σου λέω, γιατί το ένα του μάτι βλέπει στην ανατολή και τ’ άλλο στη δύση»·

- *το κάνω με κλειστά μάτια ή το κάνω με κλειστά τα μάτια ή το κάνω με τα μάτια κλειστά*, φέρνω σε πέρας με πολύ μεγάλη ευκολία αυτό που μου αναθέτουν: «θέλω να μου αναθέσεις κάτι πιο δύσκολο, γιατί αυτό το κάνω με κλειστά μάτια»·

- *το μάτι βλέπει, στην καρδιά πιάνει φωτιά*, βλ. λ. [καρδιά](#)·

- *το μάτι μου αλληθώρισε απ’ την πείνα*, βλ. λ. [πείνα](#)·

- *το μάτι μου γυαλίζει απ’ την πείνα*, βλ. λ. [πείνα](#)·

- *το μάτι μου θόλωσε απ’ την πείνα*, βλ. λ. [πείνα](#)·

- το μάτι μου μαύρισε απ' την πείνα, βλ. λ. [πείνα](#).
- το μάτι σου γαρίδα, (προτρεπτικά ή συμβουλευτικά) να προσέχεις πολύ, να είσαι πολύ προσεκτικός: «εκεί που θα πας, το μάτι σου γαρίδα, γιατί υπάρχουν πολλοί απατεώνες». (Λαϊκό τραγούδι: *είν' έξυπνη η γειτόνισσα κι η κόρη της ατσίδα και να 'χεις, για να μην μπλεχτείς, το μάτι σου γαρίδα*).
- το μάτι σου τ' αλλήθωρο (ενν. γαμώ), έκφραση εκνευρισμένου ανθρώπου, που δείχνει επίμονα κάτι σε κάποιον και αυτός δεν μπορεί να το δει: «το μάτι σου τ' αλλήθωρο, δε βλέπεις κοτζάμ φορτηγό αυτοκίνητο;».
- το μάτι σου τ' αλλήθωρο που τρέχει στον κατήφορο, ειρωνική παρατήρηση σε κάποιον που δεν έχει επίγνωση της πραγματικότητας ή σε κάποιον που έχει την εντύπωση πως μπορεί να μας ξεγελάσει ή που κατά την αντίληψή μας επιδιώκει να μας ξεγελάσει: «το μάτι σου τ' αλλήθωρο που τρέχει στον κατήφορο, φίλε μου, γιατί δεν έχεις ιδέα πόσο δύσκολα είναι τα πράγματα! || το μάτι σου τ' αλλήθωρο που τρέχει στον κατήφορο, αν νομίζεις πως θα υπογράψω εγώ τέτοιο συμβόλαιο».
- το μάτι σου το κλούβιο! ειρωνική αμφισβήτηση στα λεγόμενα κάποιου: «το μάτι σου το κλούβιο, που έγιναν έτσι τα πράγματα!».
- το μάτι της βελόνας, η τρύπα από την οποία περνάμε την κλωστή: «πέρασε την κλωστή απ' το μάτι της βελόνας κι έκανε στην άκρη της ένα μικρό κόμπο».
- το μάτι της θάλασσας, η δίνη, η ρουφήχτρα: «τον τράβηξε το μάτι της θάλασσας και πνίγηκε».
- το μάτι του γαρίδα ή το μάτι του είναι γαρίδα, προσέχει πάρα πολύ σε αυτά που λέει ή κάνει κάποιος: «όταν μιλάει κάποιος που είναι πιο έμπειρος απ' αυτόν, το μάτι του είναι γαρίδα».
- το μάτι του γαρίδα ή το μάτι του έμεινε γαρίδα, έμεινε άπυνος: «είχαν πάρτι στο διπλανό διαμέρισμα κι όλο το βράδυ το μάτι του έμεινε γαρίδα απ' τις μουσικές και τα τραγούδια τους».
- το μάτι του έγινε γαρίδα, βλ. φρ. να, το μάτι του, γαρίδα(!).
- το πήρα με κακό μάτι, βλ. φρ. το βλέπω με κακό μάτι.
- το πήρα με καλό μάτι, βλ. φρ. το βλέπω με καλό μάτι.
- το πήραν κάτω απ' τα μάτια μου, βλ. φρ. τ' άρπαξαν μέσ' απ' τα μάτια μου.
- το πήραν μέσ' απ' τα μάτια μου, βλ. φρ. τ' άρπαξαν μέσ' απ' τα μάτια μου.
- το πήραν μπροστά απ' τα μάτια μου, βλ. φρ. τ' άρπαξαν μέσ' απ' τα μάτια μου.
- το πήρε το μάτι μου (κάτι), το διέκρινα, το αντιλήφθηκα, ιδίως καθώς ήταν ανακατωμένο με διάφορα άλλα αντικείμενα: «να πάρει η ευχή, τώρα το πήρε το μάτι μου το κλειδί!».
- το προσέχω σαν τα μάτια μου ή το προσέχω σαν τα μάτια μου τα δυο, βλ. φρ. το 'χω σαν τα μάτια μου.
- το φυλάω σαν τα μάτια μου ή το φυλάω σαν τα μάτια μου τα δυο, βλ. φρ. το 'χω σαν τα μάτια μου.
- το 'χασα απ' τα μάτια μου, για διάφορους λόγους έχασα την οπτική επαφή που είχα μαζί του: «τ' αυτοκίνητο απομακρύνθηκε στο βάθος του δρόμου και σε λίγο το 'χασα απ' τα μάτια μου».
- το 'χασα κάτω απ' τα μάτια μου, βλ. φρ. το 'χασα μέσ' απ' τα μάτια μου.
- το 'χασα μεσ' απ' τα μάτια μου, ενώ είχα συνέχεια οπτική επαφή μαζί του, ενώ βρισκόταν συνέχεια κάτω απ' την αντίληψή μου, ξαφνικά κάποιος μου το πήρε χωρίς να το αντιληφθώ ή κάπου παράπεσε: «τώρα είχα το στιλό

εδώ μπροστά μου και το 'χασα μεσ' απ' τα μάτια μου»· βλ. και φρ. το 'χασα απ' τα μάτια μου·

- το 'χασα μπροστά απ' τα μάτια μου, βλ. φρ. το 'χασα μέσ' απ' τα μάτια μου·

- το 'χω σαν τα μάτια μου ή το 'χω σαν τα μάτια μου τα δυο, θεωρώ κάτι πολύ ξεχωριστό, πολυτιμότεο γι' αυτό και το προσέχω πάρα πολύ: «αυτό το κηροπήγιο είναι οικογενειακό μας κειμήλιο, γι' αυτό το 'χω σαν τα μάτια μου τα δυο». (Λαϊκό τραγούδι: φύλαγε την ομορφιά σου **σαν τα μάτια σου τα δυο**, μην τυχόν καεί η καρδιά σου από μάτι πονηρό)·

- τον ανέβασε στα μάτια μου, η σωστή ενέργειά του, της οποίας ήμουν αποδέκτης, με έκανε να νιώθω περισσότερη εκτίμηση, για το άτομό του: «η κίνησή του να με υποστηρίξει, τον ανέβασε στα μάτια μου»·

- τον αφήνω με τα μάτια ανοιχτά ή τον αφήνω μ' ανοιχτά τα μάτια, λέω ή δείχνω σε κάποιον κάτι που τον εκπλήσσει έντονα: «μόλις του 'πα πως κέρδισα στο λαχείο ένα εκατομμύριο ευρώ, τον άφησα με τα μάτια ανοιχτά»·

- τον βάζω στο μάτι ή τον έχω βάλει στο μάτι, βλ. φρ. τον έχω στο μάτι·

- τον βλέπει μέσ' στα μάτια ή τον βλέπει στα μάτια, τον λατρεύει, τον υπεραγαπά και πραγματοποιεί κάθε επιθυμία του: «έχει μια γυναίκα και όμορφη και πλούσια και, σαν να μην έφτανε αυτό, τον βλέπει και μέσ' στα μάτια»·

- τον βλέπει στα μάτια σαν Θεό ή τον βλέπει σαν Θεό στα μάτια, επιτείνει την αμέσως πιο πάνω φράση. (Λαϊκό τραγούδι: σκουπίδι με κατάντησες, κουρέλι πια του δρόμου, εγώ που πάντα **σ' έβλεπα στα μάτια σαν Θεό μου**)·

- τον βλέπω μ' άλλο μάτι, από κάποια πράξη ή ενέργεια του ατόμου για το οποίο γίνεται λόγος, άλλαξε η εκτίμηση που το είχα είτε προς το καλύτερο είτε προς το χειρότερο: «απ' τη μέρα που έμαθα πως με υπερασπίστηκε, τον βλέπω μ' άλλο μάτι || απ' τη μέρα που έμαθα πως με κατηγορήσε, τον βλέπω μ' άλλο μάτι». Πολλές φορές, μετά το ρ. της φρ. ακολουθεί το τώρα·

- τον βλέπω με διαφορετικό μάτι, βλ. φρ. τον βλέπω μ' άλλο μάτι·

- τον βλέπω με κακό μάτι, η στάση μου δεν είναι ευνοϊκή απέναντί του, τον αντιπαθώ, τον εχθρεύομαι: «απ' τη μέρα που έμαθα πως με ρουφιάνεψε στον διευθυντή μου, τον βλέπω με κακό μάτι αυτόν τον άνθρωπο»·

- τον βλέπω με καλό μάτι, η στάση μου είναι ευνοϊκή απέναντί του, τον συμπαθώ: «είναι πολύ σωστός τύπος και τον βλέπω πάντα με καλό μάτι»·

- τον βλέπω με μισό μάτι, δεν τον συμπαθώ διόλου, τον εχθρεύομαι: «απ' τη μέρα που έμαθα πως με κατηγορήσε, τον βλέπω με μισό μάτι»·

- τον είδα με τα μάτια μου ή τον είδα με τα ίδια μου τα μάτια, υπήρξα αυτόπτης μάρτυρας της παρουσίας κάποιου: «ήταν και ο τάδε στη δεξίωση σου λέω, αφού τον είδα με τα ίδια μου τα μάτια». Σε περίπτωση έντονης αμφισβήτησης του συνομιλητή μας, η φρ. κλείνει πολλές φορές, με το τι άλλο να σου πω·

- τον έκοψε το μάτι μου, βλ. συνηθέστ. τον πήρε το μάτι μου·

- τον έριξε στα μάτια μου, βλ. φρ. ξέπεσε στα μάτια μου·

- τον έχασα απ' τα μάτια μου, για διάφορους λόγους έχασα την οπτική επαφή που είχα μαζί του: «σε λίγο του κατάπιε η νύχτα και τον έχασα απ' τα μάτια μου || στη πρώτη στροφή τον έχασα απ' τα μάτια μου»·

- τον έχασα κάτω απ' τα μάτια μου, βλ. συνηθέστ. τον έχασα μέσ' απ' τα μάτια μου·

- τον έχασα μεσ' απ' τα μάτια μου, ενώ τον παρακολουθούσα συνέχεια, έχασα ξαφνικά την οπτική επαφή που είχα μαζί του, εξαφανίστηκε: «μέχρι ν' ανάψω ένα τσιγάρο του έχασα μεσ' απ' τα μάτια μου»· βλ. και φρ. του έχασα απ' τα μάτια μου·
- τον έχασα μπροστά απ' τα μάτια μου, βλ. φρ. του έχασα μέσ' απ' τα μάτια μου·
- τον έχω όλο στα μάτια μου ή τον έχω συνέχεια στα μάτια μου, πεθύμησα, λαχτάρησα πάρα πολύ να δω κάποιον και τον σκέφτομαι πολύ, τον σκέφτομαι συνέχεια: «απ' τη μέρα που έφυγε στο εξωτερικό, τον έχω συνέχεια στα μάτια μου». Πολλές φορές, μετά το όλο ή το συνέχεια, ακολουθεί το μπροστά·
- τον (την) έχω σαν τα μάτια μου ή τον (την) έχω σαν τα μάτια μου τα δυο, τον (την) προσέχω ως το πολυτιμότερο αγαθό της ζωής μου, τον (την) υπεραγαπώ: «τον μικρό αδερφό μου τον έχω σαν τα μάτια μου || αγαπώ τόσο πολύ τη γυναίκα μου, που την έχω σαν τα μάτια μου τα δυο»·
- τον έχω στο μάτι, τον εχθρεύομαι, περιμένω την κατάλληλη στιγμή να του ανταποδώσω το κακό που μου έχει κάνει: «αυτόν τον τύπο τον έχω στο μάτι, γιατί κάποτε με κατηγορήσε χωρίς λόγο»·
- τον ζυγιάζω με το μάτι, τον παρατηρώ προσεκτικά για να μαντέψω το ποιόν του, τις προθέσεις του ή τη δυναμικότητά του: «καθόταν με τις ώρες και τον ζύγιαζε με το μάτι, μήπως και καταλάβει τι καπνό φουμάρει || επειδή είχε βάλει σκοπό να μαλώσει μαζί του, τον ζύγιαζε με το μάτι για να καταλάβει πόσο δυνατός είναι»·
- τον κοιτάζει μέσ' στα μάτια ή τον κοιτάζει στα μάτια, βλ. φρ. τον βλέπει μέσ' στα μάτια. (Λαϊκό τραγούδι: έχει καρδιά λεβέντικη τ' αγόρι π' αγαπάω και το παλιόπαιδο **στα μάτια το κοιτάω**)·
- τον κοιτάζω με μισό μάτι, βλ. φρ. τον βλέπω με μισό μάτι·
- τον κοιτάζω στα μάτια, βλ. φρ. τον κοιτάζω κατάματα, λ. κατάματα·
- τον πήρα από κακό μάτι ή τον πήρα με κακό μάτι, από την πρώτη στιγμή που τον είδα, τον αντιμετώπισα με επιφύλαξη ή με δυσμένεια: «δεν ξέρω γιατί, αλλά, απ' την πρώτη στιγμή που τον είδα, τον πήρα με κακό μάτι»·
- τον πήρα από καλό μάτι ή τον πήρα με καλό μάτι, από την πρώτη στιγμή που τον είδα, τον αντιμετώπισα με συμπάθεια ή με ευμένεια: «είναι συμπαθέστατο παιδί και τον πήρα με καλό μάτι»·
- τον πήρε το μάτι μου, τον διέκρινα, τον εντόπισα, αντιλήφθηκα από μακριά ή ανάμεσα σε πλήθος: «κάποια στιγμή τον πήρε το μάτι μου που κουβέντιαζε με τον τάδε». (Τραγούδι: μη μιλάς και μη κουνιέσαι, δείξε σοβαρότητα, μη μας **πάρει κάνα μάτι** και ζητούν ταυτότητα)·
- τον (την) προσέχω σαν τα μάτια μου ή τον (την) προσέχω σαν τα μάτια μου τα δυο, βλ. φρ. τον (την) έχω σαν τα μάτια μου·
- τον φοβήθηκε το μάτι μου, **α.** ήταν πολύ εκνευρισμένος, ήταν εκτός εαυτού και ενεργούσε παράλογα: «είχε τέτοια νεύρα, που, μόλις τον είδα, τον φοβήθηκε το μάτι μου». **β.** επιδόθηκε σε κάτι μετά μανίας: «όταν άρχισε να δουλεύει, τον φοβήθηκε το μάτι μου»·
- τον (τη) φυλάω σαν τα μάτια μου ή τον (τη) φυλάω σαν τα μάτια μου τα δυο, βλ. φρ. τον (την) έχω σαν τα μάτια μου·
- του ανοίγω τα μάτια, τον ενημερώνω, τον διαφωτίζω για πράγματα που έπρεπε να ξέρει, ιδίως για τις κρυφές ερωτικές επιδόσεις αγαπημένου ή συγγενικού προσώπου: «αν δεν του άνοιγα τα μάτια, δε θα μάθαινε ακόμα για τα κατορθώματα της κόρης του»·
- του βγάζω τα μάτια, (για μηχανήματα) το καταστρέφω: «του 'δωσα τ' αυτοκίνητό μου για μια βόλτα κι αυτός του 'βγαλε τα μάτια»·

- του βούλωσα το μάτι, τον χτύπησα με τη γροθιά μου στο μάτι και του το έπρηξα: «όπως παλεύαμε, βρήκα κάποια στιγμή την ευκαιρία και του βούλωσα το μάτι»·
- του γέμισα το μάτι, τον χτύπησα στο μάτι, ιδίως με τη γροθιά μου και του το έπρηξα: «του 'δωσα ξαφνικά μια γροθιά και του γέμισα το μάτι»·
- του γκούρλωσα το μάτι, του το έπρηξα ύστερα από χτύπημα με τη γροθιά μου: «του 'δωσα κατά λάθος μια γροθιά και του γκούρλωσα το μάτι»·
- του είμαι αγκάθι στο μάτι, βλ. λ. [αγκάθι](#)·
- του είμαι καρφί στο μάτι, βλ. λ. [καρφί](#)·
- του κάνω μάτι, **α.** παρακολουθώ αθέατος τις σεξουαλικές επιδόσεις του: «όση ώρα είχε την γκόμενά του στην γκαρσονιέρα και την πήδαγε, του 'κανα μάτι». Πολλές φορές, το μπανιστήρι αυτό γινόταν σε συνεννόηση με τον εραστή, ο οποίος ήθελε να επιδείξει σε κάποιον ή σε κάποιους τις σεξουαλικές του ικανότητες, κάτι που ήταν και που είναι διαδεδομένο μεταξύ των νεαρών, γιατί νιώθουν πιο άντρες. **β.** του γνέφω συνθηματικά, κλείνοντας ελαφρά το μάτι μου: «μόλις είδα να 'ρχεται η γυναίκα του, του 'κανα μάτι για να διώξει την γκόμενά του»·
- του κλείνω τα μάτια, του συμπαραστέκομαι στις τελευταίες στιγμές της ζωής του: «πέθανε ευτυχισμένος, γιατί είχε δίπλα του το γιο του που του 'κλεισε τα μάτια»·
- του κλείνω τα μάτια μια για πάντα, βλ. συνηθέστ. του κλείνω το στόμα μια για πάντα, λ. στόμα·
- του κλείνω (το) μάτι, του γνέφω συνθηματικά, κλείνοντας ελαφρά το μάτι μου: «μόλις είδα τον αστυνομικό, του 'κλεισα μάτι να προσέχει»·
- του μπαίνω στο μάτι, προκαλώ τη ζήλια του, το φθόνο του, γιατί δεν μπορεί να αντέξει τις επιτυχίες μου: «απ' τη μέρα που πήρα το πτυχίο του δικηγόρου, του μπήκα στο μάτι και δεν τον πιάνει ύπνος»· βλ. και φρ. του μπαίνω καρφί στο μάτι και μου μπήκε στο μάτι·
- του πατώ μάτι, βλ. φρ. του κάνω μάτι·
- του ρίχνω στάχτη στα μάτια, βλ. λ. [στάχτη](#)·
- του σφαλίζω τα μάτια, βλ. φρ. του κλείνω τα μάτια·
- του 'φαγα το μάτι, **α.** του προξένησα μεγάλη ζημιά, τον κακοποίησα άγρια, τον εξουδετέρωσα: «τον άρπαξε στα χέρια του και του 'φαγε το μάτι». **β.** του έβγαλα το μάτι: «πέταξα μια πέτρα και, χωρίς να το θέλω, του 'φαγα το μάτι του φουκαρά»·
- τρίβω τα μάτια μου, παραξενεύομαι, εκπλήσσομαι, χαίρομαι από κάποιο ευχάριστο θέαμα ή απρόσμενη κατάσταση, δεν μπορώ να πιστέψω αυτό το ευχάριστο που βλέπω: «είχε τέτοια ομορφιά, που, μόλις την είδα, άρχισα να τρίβω τα μάτια μου || η ξαφνική αλλαγή αυτού του παιδιού προς το καλύτερο μας έκανε όλους να τρίβουμε τα μάτια μας»·
- τρώω με τα μάτια (μου), κοιτάζω κάποιον ή κάτι επίμονα, γιατί λαχταρώ να το(ν) αποκτήσω: «μόλις κάθισε απέναντί μου κι έφερε το 'να της πόδι πάνω στ' άλλο, άρχισα να την τρώω με τα μάτια μου || αν δεις πώς τρώει με τα μάτια του το καινούριο μου αυτοκίνητο, θα τον λυπηθεί η ψυχή σου!»·
- φαίνεται απ' τα μάτια του, βλ. φρ. απ' τα μάτια του φαίνεται·
- φαίνεται στα μάτια του, βλ. φρ. απ' τα μάτια του φαίνεται·
- φάτε μάτια ψάρια και κοιλιά περίδρομο, λέγεται για κάτι που μας είναι πολύ επιθυμητό, αλλά το

απολαμβάνουμε μόνο με το βλέμμα μας: «κάθε φορά που βλέπω αυτή τη γυναίκα με τρελαίνει. -Φάτε μάτια ψάρια και κοιλιά περίδρομο»·

- *φύγε κακό απ' τα μάτια μου*, λέγεται στην περίπτωση που μας αναθέτουν κάτι παρά τη θέλησή μας, και το κάνουμε βιαστικά και πρόχειρα για να απαλλαγούμε όσο πιο γρήγορα μπορούμε από αυτό: «θα σου αναθέσω αυτή τη δουλειά, αλλά όχι φύγε κακό απ' τα μάτια μου, γιατί πρέπει να γίνει πολύ προσεγμένα»·

- *χάθηκε ο κόσμος απ' τα μάτια μου*, βλ. λ. [κόσμος](#)·

- *χαίρεται το μάτι σου να βλέπει(ς)*, νιώθεις μεγάλη ευχαρίστηση στη θέα κάποιου ατόμου ή κάποιου πράγματος: «χαίρεται το μάτι σου να βλέπει τέτοια ομορφιά || απ' την κορυφή του λόφου, χαίρεται το μάτι σου να βλέπεις τον καταπράσινο κάμπο»·

- *χαμηλώνω τα μάτια* ή *χαμηλώνω τα μάτια μου*, κατευθύνω, ρίχνω το βλέμμα μου προς τα κάτω, ιδίως από ντροπή ή ενοχή: «όταν ο τάδε της ζήτησε να χορέψουν, αυτή χαμήλωσε τα μάτια || μόλις ο τάδε αποκάλυψε ποιος ήταν ο πραγματικός ένοχος, αυτός χαμήλωσε τα μάτια του και δεν είπε κουβέντα». (Λαϊκό τραγούδι: *μη χαμηλώνεις τα μάτια στο χώμα, γλυκιά μου αγάπη, συγγνώμη μη ζητάς*)·

- *χάσου απ' τα μάτια μου!* επιθετική έκφραση με την οποία απαιτούμε από κάποιον να φύγει, να εξαφανιστεί από μπροστά μας, γιατί είμαστε πολύ δυσαρεστημένοι ή εκνευρισμένοι μαζί του·

- *χτυπώ στο μάτι*, είμαι πολύ εντυπωσιακός και κινώ αμέσως την προσοχή, το ενδιαφέρον κάποιου ή κάποιων: «όταν κυκλοφορείς με τέτοια αυτοκινητάρα, χτυπάς αμέσως στο μάτι || με τέτοιο ντύσιμο δεν μπορείς να περάσεις απαρατήρητος, γιατί χτυπάς στο μάτι»·

- *χύνω το μάτι (κάποιου)*, του το βγάζω: «δεν του πρόσεξα που περνούσε από δίπλα μου κι όπως γύρισα απότομα με τη βέργα στο χέρι, του έχυσα το μάτι»·

- *ως εκεί που φτάνει το μάτι σου*, έως εκείνο το σημείο που μπορεί να δει κανείς από το σημείο που στέκεται, έως τον ορίζοντα: «ως εκεί που φτάνει το μάτι σου μέσα στον κάμπο, είναι ιδιοκτησία του παππού μου»·

- *ωχ, το μάτι μου!* ειρωνικό επιφώνημα που απευθύνεται σε κάποιον που λέει μεγάλες ανοησίες ή που τερατολογεί: «προχτές το βράδυ έτρωγα παρέα με τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας . -Ωχ, το μάτι μου!». Συνοδεύεται πάντοτε από χειρονομία με την παλάμη να κλείνει το μάτι σαν να δέχτηκε κάποιο χτύπημα. Συνών. *ωχ, το βάζο!*